

Kohandatud ja täiendatud "FEI Rules for Dressage Events" 25. väljaande põhjal,
kehtib alates 01.01.2022

Eessõna

Käesolev täiendatud ja parandatud Koolisõidumäärustik tugineb FEI Koolisõidumäärustiku 25. väljaandele, mis on kehtiv alates 1. jaanuarist 2021 ning sätestab reeglid rahvuslike koolisõiduvõistluste läbiviimiseks Eesti Vabariigis. Eelnevalt välja antud sama teemat käsitlevad materjalid (eelmised väljaanded ja kõik teised ametlikud dokumendid) on selle dokumendi kinnitamise hetkest alates kehtetud.

Käesolevat dokumenti tuleb lugeda kooskõlas Eesti Ratsaspordi Liidu (ERL) Üldmäärustiku, FEI Statuudi, FEI Üldmäärustiku, FEI Koolisõidumäärustiku ning FEI Veterinaarmäärustikuga, sest Koolisõidumäärustikus ei ole võimalik ette näha kõiki erijuhtumeid.

ERL Üldmäärustikus ja Koolisõidumäärustikus esinevate lahknevuste korral tuleb arvestada spetsiifilisema Koolisõidumäärustikuga.

Võistlussituatsioonis on ettenägematute olukordade või erandjuhtude korral kohtunike kogu ülesandeks teha otsus, võttes arvesse sportlikku vaimu ning lähtudes võimalikult lähedaselt käesolevast määrustikust ja FEI üldreeglitest.

Sisse viidud parandused ja täiendused on märgitud punasega!

Sisukord

Eessõna	1
PEATÜKK 1 – KÄITUMISREEGLID	6
1. Hobuse kohtlemine ja võistluseetika (FEI Code of Conduct, ÜM ptk. 1)	6
PEATÜKK 2 – KOOLISÕIDU PÕHIALUSED	7
2. Koolisõidu olemus ja põhialused (FEI Art. 401)	7
3. Peatus (FEI Art. 402)	8
4. Samm (FEI Art. 403)	8
4.3.1 Keskmine samm	9
4.3.2 Koondsamm	9
4.3.3 Pikendatud samm	9
4.3.4 Vaba samm	9
4.3.5 Sirutamine pika ratsmega	9
5. Traav (FEI Art. 404)	9
5.5 Töötraav	10
5.6 Sammude venitamine	10
5.7 Koondtraav	10
5.8 Keskmine traav	10

5.9	Pikendatud traav	10
6.	Galopp (FEI Art. 405)	10
7.	Taandamine (FEI Art. 406)	12
8.	Üleminekud (FEI Art. 407)	12
9.	Poolpeatused (FEI Art. 408)	12
10.	Suunamuutused (FEI Art. 409)	12
11.	Jäljekujundid ja muud harjutused (FEI Art.410)	13
11.1.1	Volt.	13
11.1.2	Serpentiin.	13
11.1.3	Voldikaheksa.	13
11.1.4	Suunamuutus mööda ringi ning suunamuutus kahe poolvoldiga.....	14
11.1.5	Tagasisõit.....	14
11.1.6	Ratsme ette andmine	14
11.2	Ratsme pikaks andmine	14
11.3	Jalavahetus läbi traavi	14
12.	Sääre eest astumine (FEI Art. 411)	14
13.	Koondavad külgliikumised (FEI Art.412)	15
13.3.3	Õlad sees	15
13.3.4	Travers.....	15
13.3.5	Renvers.....	15
13.3.6	Küljendus	15
14.	Piruet, poolpiruet ja pööre tagaotsal (FEI Art. 413)	16
15.	Passaaž (FEI Art. 414)	17
16.	Piaffee (FEI Art. 415)	18
17.	Impulss (FEI Art. 416)	18
18.	Allumine (FEI Art. 416)	18
19.	Koondatus (FEI Art. 417)	19
20.	Ratsaniku istak ning juhtimisvahendid (FEI Art. 418).....	20
PEATÜKK 3 – KOOLISÕIDUVÕISTLUSTE KATEGOORIAD, ERIARVESTUSED JA OSAVÕTUTINGIMUSED		20
21.	Koolisõiduvõistluse kategooriad (ÜM, ptk 2)	20
21.1	ERLi kalendriplaanivälised võistlused	20
21.1.1	ERLi poolt tunnustatud rahvuslikud koolisõiduvõistlused	21
21.2	Eesti Vabariigi tiitlivõistlused	21
22.	Võistlejate staatused ja eriarvestused	21
22.1.1	Seniorid	21

22.1.2	Noored.....	21
22.1.3	Juuniorid	21
22.1.4	Poniratsanikud.....	21
22.1.5	Lapsed	21
22.1.6	Harrastajad	21
22.1.7	Avatud klass.....	21
22.1.8	Noorhobuste klassid.....	22
23.	Hobused, nende vanusepiirangud ja eriarvestused (FEI Art. 422)	22
PEATÜKK 4 – RIIETUS JA VARUSTUS		22
24.	Võistlejate riietus (Art. 427)	23
24.1	Riietus trenselvaljastusega.....	Tõrge! Järjehoidjat pole määratletud.
24.2	Riietus kangvaljastusega	Tõrge! Järjehoidjat pole määratletud.
24.4	Turvakiiver	23
24.8	Kannused	23
25.	Hobuste saduldus ja valjastus (FEI Art. 428)	24
25.1	Varustust illustreerivad pildid leiate ERL KM lisast 4.	24
25.2	Valjastuse kasutamine võistlustel	24
25.3	Saduldus	24
25.4	Valjastus	24
25.5	Suulised	25
25.6	Varustuse kontroll	26
25.7	Varustuse purunemine.....	26
25.8	FEI poolt lubatud varustus.	26
26.	Abivahendid ja lisavarustus (FEI Art. 428).....	26
26.1	Stekid ja piitsad	26
26.2	Abivahendid	27
26.3	Jalakaitsmed	27
26.4	Kaunistused	27
26.5	Kõrvakatted	27
26.6	Soojendusväljak ja treeningväljakud	27
26.7	Identifikatsiooninumber.....	27
PEATÜKK 5 – VÕISTLUSTE LÄBI VIIMINE.....		27
27.	Võistluste korraldajad ja ametnikud (ÜM ptk. 4-6).....	27
28.	Kohtunike kogu (FEI Art 437)	28
29.	Võistlustele registreerimine (FEI Art. 423, ÜM ptk. 8)	28

30.	Skeemid (FEI Art. 421)	29
30.1.1	FEI skeemid.....	29
30.1.2	Rahvuslikud skeemid	29
30.1.3	Skeemide sõitmine.....	29
31.	Stardijärjekorrad (ÜM ptk. 8, FEI Art. 425)	29
32.	Võistlusväljak (FEI Art. 429, Vt. Lisa 1 Võistlusväljak)	29
32.1	Mõõtmised.....	29
32.2	Pinnas	29
32.3	Asukoht	29
32.5	Piirdeaed	30
32.6	Sisenemine	30
32.7	Eritingimused.....	30
32.9	Tähistus	30
32.10	Kohtunike paigutus.....	30
32.11	Paus.	30
33.	Soojendusväljak	30
33.6	Treeningmeetodid soojendusväljakul	31
34.	Võistlussooritus (FEI Art.430)	31
34.1	Stardimärguanne.....	31
34.2	Võistlusaeda sisenemine	31
34.3	Aeg.....	32
34.4	Võistlussoorituse algus/lõpp.	32
34.5	Tervitus.....	32
35.	Tehnilised tõrked ja eriolukorrad (FEI Art.430)	32
36.	Hindamine (FEI Art. 432)	32
36.2	Hindamiskaala.....	32
36.4	Üldhinne	33
37.	Hinnetelehed (FEI Art. 433)	33
38.	Vead (FEI Art 430)	33
38.2	Kumulatiivsed vead	33
38.2.3	Mittekumulatiivsed vead.....	34
38.2.4	Märkamata jäänud viga.....	34
39.	Karistused (FEI Art 430)	34
40.	Võistlustelt kõrvaldamine (FEI Art 430)	35
41.	Tulemused (FEI Art. 434, ÜM ptk. 8)	36

41.1	Tulemuste arvutamine	36
41.4	Võrdsed tulemused	36
42.	Tulemuste avaldamine (FEI Art. 435, ÜM ptk. 9)	36
43.	Autasustamine ja võistluste lõpetamine (FEI Art. 436, ÜM ptk 9).....	37
44.	Protestid ja apellatsioonid (ERL ÜM ptk. 11; FEI ÜM Art. 159-163).....	37
LISA 1:	KOOLISÕIDUVÄLJAK 20 x 60 ja 20 x 40	38
LISA 2:	MUUSIKALINE VABAKAVA [Musical Freestyle, Kür].....	38
1.	Muusikaline vabakava: Eesmärk, ülesehitus ja esitus.....	38
1.1	Eesmärk	38
1.2	Kohustuslikud ja lubatud harjutused	38
1.3	Keelatud harjutused	38
1.5	Vabakava normiaeg.....	39
1.8	Helisüsteemi häired.....	39
2.	Muusikalise vabakava hindamine	39
3.	Ülevaade harjutustest tasemetega kaup	39
3.1	A-taseme vabakava	39
3.2	L-kerge taseme vabakava	39
3.3	L-raskema taseme vabakava	39
3.4	M-taseme vabakava	40
3.5	R-kerge taseme FEI Prix St. Georges ehk Young Riders vabakava.....	40
3.6	R-kerge taseme FEI Intermediate-1 vabakava	40
3.7	R-raskema taseme FEI Grand Prix vabakava	40
4.	Tehniline sooritus	40
5.	Artistlik üldmulje	42
5.2.1	Rütmi, energia ja elastsuse hinne	42
5.2.2	Ratsaniku ja hobuse harmoonia ning koostöö hinne	42
5.2.3	Koreograafia, väljaku kasutamise ja loovuse hinne	42
5.2.4	Raskusastme ning õigesti kalkuleeritud riskide hinne	42
5.2.5	Muusika valiku ja selle tõlgendamise hinne.....	42
LISA 3:	NOORHOBUSTE SKEEMID	43
1.	Eesmärk:	43
2.	Hindamine	43
3.	Skeemid	43
4.	Allüürid.....	44
5.	Kuulekuse hinne.....	44

6. Perspektiivi hinne	44
7. Tähtsusetud vead.....	44
8. Kaalukad vead	44
LISA 4: VARUSTUS	45

PEATÜKK 1 – KÄITUMISREEGLID

1. Hobuse kohtlemine ja võistluseetika (FEI Code of Conduct, ÜM ptk. 1)

- 1.1 Kõik, kes on seotud ratsaspordiga, peavad järgima käitumisreegleid ning tunnistama ja aktsepteerima seda, et hobuse heaolu peab alati olema kõige tähtsam ning seda ei tohi kunagi allutada võistluskirele ega majanduslikele huvidele.
- 1.2 Võistlushobuste ettevalmistamise ja treenimise kõigis etappides on alati kõige olulisem hobuse heaolu.
  - a) **Hobuste õige hooldamine.** Hobuse majutus tallis, söötmine ning treeningmeetodid peavad olema kooskõlas õige hooldamise printsiipidega ning ei tohi mitte kunagi ohustada hobuse heaolu. Lubamatu on tegutsemine, mis võib hobusele kaasa tuua füüsilisi või vaimseid kannatusi, seda kas võistlustel või väljaspool võistlusi.
  - b) **Treeningmeetodid.** Hobuste treening peab olema vastavuses tema füüsiliste võimete ning arenguastmega vastavas ratsadistsipliinis. Keelatud on kasutada treeningmeetodid, mis on julmad, põhjustavad hirmu või milleks hobused pole korralikult ette valmistatud.
  - c) **Kapjade hooldus ning varustus.** Kapjade hooldus ning sepa töö peavad olema heal tasemel. Hobuse varustus peab olema talle sobiv, et vältida valu ja vigastusi.
  - d) **Transport.** Transpordi ajal peavad hobused olema kaitstud vigastuste ning muude terviseriskide eest. Hobu veok peab olema turvaline, hea ventilatsiooniga, hästi hooldatud, regulaarselt desinfitseeritud ning seda peab juhtima selleks kvalifitseeritud isik. Hobused peavad olema alati kompetentsete inimeste hoole all.
  - e) **Transiitveod.** Teekond peab olema alati planeeritud nii, et hobustele võimaldataks korrapäraseid puhkepause ning ligipääsu veele ja toidule, vastavalt FEI nõuetele.
- 1.3 Hobused ja ratsanikud peavad olema heas füüsilises vormis, kompetentsed ja hea tervise juures, enne kui neid lubatakse võistleva.
  - a) **Füüsiline vorm ja kompetentsus.** Võistlustel võivad osaleda vaid heas vormis hobused ja kompetentsed ratsanikud.
  - b) **Tervislik seisund.** Ükski hobune, kes on nähtavalt haige või lonkab või kellel ilmnevad muude oluliste haiguslike seisundite sümptomid, ei tohi võistelda juhul, kui see paneks ohtu tema heaolu. Kahtluse korral tuleb pöörduda veterarsti poole.
  - c) **Doping ja ravimid.** Dopingu ning ravimite ebaõige kasutamine ohustab hobuse heaolu ning see on rangelt keelatud. Pärast iga veterinaarset ravikuuri peab hobusele andma enne võistlustel osalemist piisavalt aega taastumiseks.
  - d) **Kirurgilised protseduurid.** Rangelt on keelatud kirurgilised protseduurid, mis ohustavad hobuse, teiste hobuste ja/või sportlaste turvalisust.
  - e) **Tiined või varsaga märad.** Võistlemine on keelatud rohkem kui 4 kuud tiine või võõrutamata varsaga märaga.
  - f) **Juhtimisvahendite väärkasutamine.** Hobuste julm kohtlemine kasutades kas loomulikke või kunstlikke (stekki, kannused jne.) juhtimisvahendeid on rangelt keelatud.
- 1.4 Võistlused ei tohi olla tähtsamad hobuse heaolust.

- a) **Võistlusväljakud.** Treeninguid ja võistlusi tohib läbi viia ainult selleks sobivatel ning turvalise pinnasega väljakutel.
  - b) **Pinnas.** Kõik pinnased, millel hobused jalutavad, treenivad või võistlevad, peavad olema ette valmistatud ja hooldatud, vähendamaks vigastuste tekkimise võimalusi.
  - c) **Ekstreemsed ilmastikutingimused.** Kui hobuste heaolu ning turvalisus on ohus, siis tuleb võistlused ekstreemsete ilmaolude puhul kas katkestada või ära jätta. Hoolikalt tuleks jälgida, et hobused saaksid alati korralikult maha jahutatud.
  - d) **Valmidus reisimiseks pärast võistlusi.** Pärast võistlusi peavad hobused olema vastavalt FEI nõuetele reisimiseks piisavalt heas tervislikus seisundis.
- 1.5 Tarvitusele tuleb võtta kõik abinõud kindlustamiseks, et peale võistlemist hoolitsetakse hobuste eest korralikult ning et neid koheldaks humaanselt ka peale nende võistluskarjääri lõppu.
- a) **Veterinaarne hoolekanne.** Võistlustel peab alati olema saadaval veterinaarne hoolekanne. Kui hobune on võistluste ajal vigastatud või kurnatud, peab ratsanik tulema sadulast maha ning vetarst peab hobuse läbi vaatama.
  - b) **Vet keskused.** Vajaduse korral peab hobune viidama hobuambulantsiga lähimasse vet keskusesse, kus on võimalik teha edasisi uuringuid ning teostada ravi. Vigastatud hobust tuleb enne transporti ravida kuni ta on transpordiks valmis.
  - c) **Võistlusvigastused.** Võistlustel tekkinud vigastusjuhtumeid tuleks jälgida ja analüüsida. Pinnasetingimused, võistluste sagedus jms. on riskifaktorid, mida tuleb silmas pidada vigastusjuhtumite minimaliseerimisel.
  - d) **Eutanaasia.** Kui hobuse vigastused on piisavalt rasked, siis tuleks hobune vetarsti poolt humaanselt magama panna, seda ainuüksi hobuse piinade vältimiseks.
  - e) **Võistlusspordist lahkumine.** Kui hobune lahkub võistlusspordist, siis tuleb talle tagada head tingimused ning humaanne kohtlemine.
- 1.6 Kõik ratsaspordiga seotud isikud peaksid püüdma omandada parimat kompetentsuse taset, teadmisi ja oskusi võistlushobuste hooldamise suhtes oma konkreetsetes tegevusvaldkonnas.
- 1.7 Hobuse kohtlemise ning võistluseetika reegleid tuleb hobuste heaolu kindlustamiseks pidevalt täiendada, siinkohal võetakse arvesse kõiki seisukohti. Tähtis osa on teaduslikel uuringutel. FEI toetab hobuse heaolu edendavat teadustööd.
- 1.8 Võistluste ametnikud (kohtunikud, korrapidajad, sekretärid, kirjutajad jne.) on kohustatud oma ülesandeid täitma professionaalselt, erapooletult ja heasoovlikult ning oma käitumise, välimuse ning riietusega väärikalt esindama ERLi. Samuti on sportlased, sportlaste perekonnaliikmed, hobuste omanikud, tallimehed, abilised jne. kohustatud võistluste ametnikesse ning kaasvõistlejatesse suhtuma viisakalt ja respektierivalt. Selle punkti rikkumisel või eiramisel on võistluse peakohtunikul õigus määrata intsidendiga seotud olevale ERLi litsentsi omavale isikule ERLi Kollane hoiatuskaart.

PEATÜKK 2 – KOOLISÕIDU PÕHIALUSED

2. Koolisõidu olemus ja põhialused (FEI Art. 401)

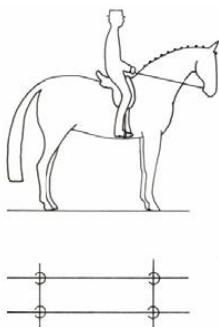
- 2.1 Koolisõidu eesmärk on hobusest läbi harmoonilise treeningu välja kujundada õnnelik sportlane. Tulemusena peaks hobune olema rahulik, elastne, lõdvestunud ja paindlik, samas ka enesekindel, tähelepanelik ja tundlik ning seeläbi saavutama ratsanikuga täiusliku teineteisemõistmise.
- 2.2 Eespoolmainitud omadusi demonstreeritakse:
- Allüüride vabaduses ja korrapärasuses
  - Liikumiste kerguses, loomulikkuses ja harmoonias
  - Esitsa kerguses ning elavast impulsist tulenevas tagaosa aktiivses töös ehk hõivatuses
  - Ratsme pehmes aktsepteerimises ning allumises/ järeleandlikkuses läbi selja (Durchlässigkeit) ilma pinge või vastuhakkamiseta

- 2.3 Hobusest jääb seega mulje, et ta teeb nõutavaid harjutusi omal algatusel. Ta allub ratsaniku kontrollile usaldavalt, tähelepanelikult ja siiralt, püsites täiesti otse kõigil sirgjoonelistel liikumistel ning painutades end vastavalt liikumise suunale kaarsõitudel.
- 2.4 Samm on korrapärane, vaba ja sundimatu. Traav on vaba, nõtke, korrapärane ja aktiivne. Galopp on ühtne, kerge ja tasakaalus. Tagumised jalad pole kunagi laisad ega loiud. Hobune vastab ratsaniku väikseimalegi märguandele ja seeläbi kannab elavuse ja hingestatuse edasi kogu oma kehasse.
- 2.5 Hobune kuuletub meelsasti ja kõhklemata läbi aktiivse impulsi ja liigete elastsuse ilma vastupanu halvava mõjuta ning reageerib erinevatele juhtimisvõtetele rahulikult ja täpselt, demonstreerides loomulikku ja harmoonilist tasakaalu nii füüsilises kui vaimses mõistes.
- 2.6 Kogu oma töös, ka peatuste ajal, peab hobune olema „ratsmes”. Hobune on „ratsmes”, kui tema kael on enam või vähem tõstetud ja kaardunud vastavalt treenituse staadiumile ning allüüri pikendatuse või koondatuse astmele, aktsepteerides ratset kerge ja stabiilse pehme järelendliku kontaktiga. Hobuse pea peaks püsima kindlas asendis, reeglina ninajoonega vertikaalset veidi eespool, nõtke kukal peaks olema kaela kõrgeim punkt. Hobune ei tohiks ratsanikule osutada mingit vastupanu.
- 2.7 Kadentsi tuleks näidata traavis ja galopis, see peab tulenema korrektsest harmooniast mida hobune demonstreerib liikudes hästi rõhutatud korrapärasuse, impulsi ning tasakaaluga. Kadentsi tuleb säilitada kõikides erinevates traavi- ja galopiharjutustes ning kõikides nende allüüride variatsioonides.
- 2.8 Allüüride korrapärasus on koolisõidu põhialus.

3. Peatus (FEI Art. 402)

- 3.1 Peatuse ajal peab hobune seisma tähelepanelikult, hõivatult, liikumatult, otse ja riskülikukujuliselt nii, et raskus on ühtlaselt jaotatud kõigile neljale jalale. Kael peaks olema kuklast tõstetud nii, et kukal oleks kõrgeim punkt ja ninajoon oleks kergelt vertikaalset eespool. Püsites „ratsmes” ja säilitades kerget ning pehmet sidet ratsaniku käega, võib hobune vaikselt suulisi mäluda ning peab olema valmis paigalt liikuma ratsaniku väikseima märguande peale.
- 3.2 Peatuse sooritamiseks suunatakse hobuse raskuskese ratsaniku istmiku ning säärite mõjul hobuse tagaosale, suunates hobust ratsaniku pehmelt suletud kätesse ning peatudes peaaegu silmapilkselt, kuid mitte liialt järsult varem kindlaksmääratud kohas. Peatus valmistatakse ette mitmete poolpeatustega (Vt. Punkt 9).
- 3.3 Hindamises omab olulist tähtsust allüüride kvaliteet enne ja pärast peatust.
- 3.4 Üleminek peatusele tuleb sooritada selliselt, et ratsaniku sääär oleks nõutud tähe kohal.
- 3.5 Kui skeemis pole teisiti ette nähtud, peab hobune demonstreerima peatuse ajal liikumatust vähemalt 3 sekundit.
- 3.6 Skeemi alustamisel ja lõpetamisel peab hobune säilitama liikumatuse kogu ratsanikupoolse tervituse vältel.

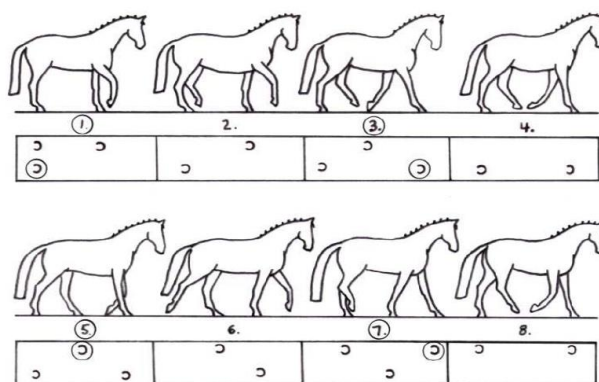
4. Samm (FEI Art. 403)

- 4.1 Samm on korrapärane ja selgelt eristatav neljajaktiline marssiv allüür võrdse sammude intervalliga. Seesugune korrapärasus ja täielik lõdvestatus peavad säilima kõigis sammuharjutustes.

- 4.2 Kui ühe külje esi- ja tagajalg liiguvad peaaegu samaaegselt, võib sammust kujuneda külgliikumise taoline liikumine. Selline kõrvalekaldumine, millest võib kujuneda ebakorrapärase rütmiga (küliskäiku meenutav) samm, on tõsine viga allüüri juures.
- 4.3 Sammu liikidest eristatakse järgnevalt: keskmine samm, koondsamm, pikendatud samm ja vaba samm. Alati peaks sammuliigi muutuses nägema selget erinevust nii hoiakus kui jäljest üle astumises.
- 4.3.1 **Keskmine samm.** Mõõduka pikenemisega puhas, korrapärane ja sundimatu samm. Hobune püsib „ratsmes” ning astub energiliselt kuid rahulikult, ühtlaste ja kindlate sammudega, tagajalad puudutavad maad esijalgade jälgedest eespool. Ratsanik säilitab kerge, pehme ja ühtlase sideme hobuse suuga, võimaldades pea ja kaela loomulikku liikumist.
- 4.3.2 **Koondsamm.** Hobune püsib „ratsmes” ja liigub edasi kindlalt, tõstetud ja kaarja kaelaga ning demonstreerib selgelt enesekandmise võimet. Pea asend läheneb vertikaalsele, seejuures säilib kerge kontakti hobuse suuga. Tagajalad on hõivatud, kannaliigete töö on aktiivne. Allüür peaks alati püsima marssiva ning jõulisena, jalad peaksid astuma kindlas korrapärases järjekorras. Sammud haaravad vähem maad ning on kõrgemad kui keskmises sammus, liigete paindumine on silmatorkavam. Koondsamm on lühem kui keskmine samm, näidates aga üles suuremat aktiivsust.
- 4.3.3 **Pikendatud samm.** Hobune haarab nii palju maad kui võimalik, samas kiirustamata ja kaotamata sammude korrapärasust. Tagajalad puudutavad maad selgelt esijalgade jälgedest eespool. Ratsanik võimaldab hobusel pead ja kaela (ette ja alla) välja sirutada, seejuures kaotamata sidet suuga ning kontrolli kukla üle. Ninajoon peab asetsema selgelt vertikaalselt eespool.
- 4.3.4 **Vaba samm.** Lõdvestatud allüür, kus hobusele antakse täielik vabadus kaela ja pea ette ja alla välja sirutamiseks. Sammude pikkus ning maa-haaramise aste (tagumised kabad peavad esimeste kabad jälgedest selgelt üle astuma) on otsustavateks teguriteks vaba sammu kvaliteedi määramisel. Hindamisel lähtutakse samadest üldprintsiipidest nagu pikendatud sammu puhul - välja arvatud kontakt, mis vaba sammu puhul puudub.
- 4.3.5 **Sirutamine pika ratsmega.** Antud harjutus näitab ilmekalt hobuse järeleandlikkust läbi selja ja kinnitab tema tasakaalu, elastsuse, kuulekuse ja lõdvestatuse olemasolu. Et ratsanik saaks õigesti sooritada harjutust „sirutamine pika ratsmega”, peavad ratsmed pikenema vastavalt sellele, kuidas hobune järk-järgult ette ja alla sirutab. Kui kael ette ja alla sirutub, peaks hobuse suu ulatuma enam-vähem ühele horisontaalsele liinile hobuse õlanukiga. Elastne ja stabiilne kontakt ratsaniku käega peab säilima. Allüür peab säilitama oma rütmi ja hobune peab jääma õlgadest kergeks, tagajalad peavad olema korralikult hõivatud. Ratsmete uuesti kätte võtmisel peab hobune aktsepteerima kontakti ilma vastuhakuta suust või kuklast.

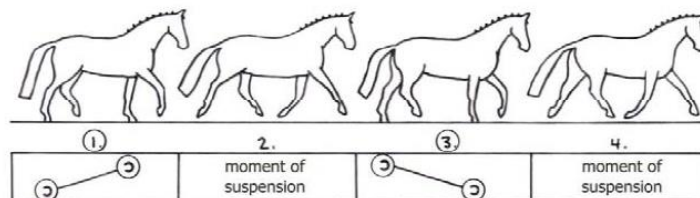

Samm on neljataktiline allüür, millel on kaheksa faasi (numbrid ringides tähistavad rütmi).

5. Traav (FEI Art. 404)

- 5.1 Traav on õhufaasiga eraldatud kahetaktiline allüür, kus maad puudutavad korraga erinevad diagonaalsed jalad (vasak esi- ja parem tagajalg ning vastupidi).

- 5.2 Traav peaks näitama vaba, aktiivset ja regulaarsete sammudega liikumist.
- 5.3 Traavi kvaliteeti hinnatakse üldmulje põhjal, st. jälgitakse sammude korrapära ja elastsust, kadentsi ja impulssi nii koondatud kui ka pikendatud allüüril. Kvaliteet tuleneb õotsuvast seljast, aktiivselt hõivatud tagaosast ning võimest säilitada sama rütm ja loomulik tasakaal igas traavi liigis.
- 5.4 Traavi liigid on järgmised: töötraav, sammude venitamine, koondtraav, keskmine traav ja pikendatud traav.
- 5.5 **Töötraav.** Koondtraavi ja keskmise traavi vahepealne allüür, kus hobuse treenitus ei ole veel piisav ning ta ei ole veel valmis koondatud liikumisteks. Hobune näitab õiget tasakaalu, püsib „ratsmes”, liigub edasi ühtlaste, elastsete sammude ja hea kannaliigete tööga. Väljend „hea kannaliigete töö” toonitab tagaotsa aktiivse tegevuse tulemusena tekkiva impulsi tähtsust.
- 5.6 **Sammude venitamine.** Neljaaastaste hobuste skeemis nõutakse „sammude venitamist”. See on töötraavi ja keskmise traavi vahepealne etapp, kus hobuse treenitus ei ole veel piisav keskmiseks traaviks.
- 5.7 **Koondtraav.** Hobune püsib „ratsmes” ning liigub edasi tõstetud ja kaarja kaelaga. Aktiivselt hõivatud ja paindlikud kannaliigesed peavad säilitama energilise impulsi, võimaldamaks õlgadele suuremat liikumisvabadust ja demonstreerimaks täielikku enesekandmist. Vaatamata sellele, et hobuse sammud on lühemad kui teistes traavi liikides, ei tohi nende elastsus ega kadents väheneda.
- 5.8 **Keskmine traav.** See allüür on pikendatud traaviga võrreldes tagasihoidlikuma sammude pikenemisega, kuid sellest „ümaram”. Hobune liigub edasi kiirustamata ning selgelt pikenenud sammudega ja tagaosast lähtuva impulsi. Ratsanik lubab hobusel hoida pead veidi rohkem vertikaalset eespool kui koond- ja töötraavis ning samal ajal pead ja kaela veidi allapoole viia. Sammud peaksid olema ühtlased ja kogu liikumine tasakaalus ja sundimatu.
- 5.9 **Pikendatud traav.** Hobune haarab nii palju maad kui võimalik. Säilitades sama kadentsi, pikendab ta oma samme maksimumini tugeva tagaotsast lähtuva impulsi tulemusena. Ratsanik võimaldab hobusel oma raami pikendada ja maad haarata ilma sealjuures kukla üle kontrolli kaotamata. Esijalad peaksid puudutama maad punktis, kuhu nad osutavad. Esi- ja tagajalad peaks pikenduse momendil võrdväärselt ettepoole sirutama. Kogu liikumine peaks olema hästi tasakaalus ning üleminek pikendatud traavilt koondtraavile peaks toimuma sujuvalt, viies rohkem koormust tagaotsale.
- 5.10 Kogu traavitöö toimub täisistakus, kui skeemis ei ole nõutud või lubatud teisiti.

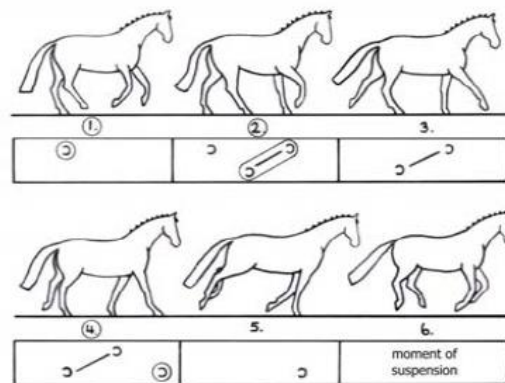

*Traav on kahetaktiline allüür, millel on neli faasi (numbrid ringides tähistavad rütmi).
Teine ja neljas faas on õhufaasid.*

6. Galopp (FEI Art. 405)

- 6.1 Galopp on kolmetaktiline allüür, kus näiteks paremast jalast galopi puhul on kabjalöökide järjekord selline: vasak tagajalg, vasak diagonaal (üheaegselt vasak esijalg ja parem tagajalg), parem esijalg. Sellele järgneb õhufaas, kus hobuse kõik neli jalga on maast lahti, enne kui algab uus galopisamm.
- 6.2 Galopisammud on alati kerged, korrapärased ja kadentseeritud. Üleminek galopile peab toimuma kõhkluseta.
- 6.3 Galopi kvaliteeti hinnatakse üldmulje põhjal, st. jälgitakse sammude korrapärasust ja kergust, ülesmärke suundumust ja kadentsi, mis tulenevad ratsme aktsepteerimisest järeleantud kuklaga, aktiivse kannaliigete tööga saavutatud tagaosa hõivatusest ning võimest säilitada sama rütm ja loomulik tasakaal ka üleminekul ühest galopi liigist teise. Sirgjoonelistel liikumistel peaks hobune peaks alati liikuma täiesti otse ja kaarsõitudel olema õigesti painutatud.

- 6.4 Galopi liigid on järgnevad: töögalopp, sammude venitamine, koondgalopp, keskmine galopp ja pikendatud galopp.
- 6.4.1 **Töögalopp.** Koondgalopi ja keskmise galopi vahepealne allüür, kus hobuse treenitus ei ole veel piisav ega valmis koondatud liikumisteks. Hobune näitab head loomulikku tasakaalu, püsib „ratsmes”, liigub edasi ühtlaste kergete ja elastsete sammude ning hea kannaliigete tööga. Väljend „hea kannaliigete töö” toonitab tagaotsa aktiivse tegevuse tulemusena tekkiva impulsi tähtsust.
- 6.4.2 **Sammude venitamine.** Neljaaastaste hobuste skeemis nõutakse „sammude venitamist”. See on töögalopi ja keskmise galopi vahepealne etapp, kus hobuse treenitus ei ole veel piisav keskmiseks galopiks.
- 6.4.3 **Koondgalopp.** Hobune püsib „ratsmes” ning liigub edasi tõstetud ja kaarja kaelaga. Aktiivselt hõivatud kannaliigesed säilitavad energilist impulssi, võimaldamaks õlgadele suuremat liikumisvabadust ja seeläbi demonstreerides täielikku enesekandmist ja ülesmäge suundumust. Vaatamata sellele, et hobuse sammud on lühemad kui teistes galopi liikides, ei tohi neist kaduda elastsus ja kadents.
- 6.4.4 **Keskmine galopp.** Töögalopi ja pikendatud galopi vahepealne allüür. Hobune liigub edasi kiirustamata, selgelt pikenenud sammude ning tagaosast lähtuva impulsiga. Ratsanik lubab hobusel hoida pead veidi rohkem vertikaalset eespool kui koond- ja töögalopis, samas pead ja kaela veidi allapoole tuues. Samud peaksid olema tasakaalus ja sundimatud.
- 6.4.5 **Pikendatud galopp.** Hobune haarab nii palju maad kui võimalik. Samme pikendatakse maksimumini kiirustamata. Hobune säilitab rahulikkuse, kerguse ja jääb sirgeks, seda kõike võimsa tagaotsast lähtuva impulsi tulemusena. Ratsanik võimaldab hobusel oma raami pikendada ja maad haarata ilma sealjuures kukla üle kontrolli kaotamata. Kogu liikumine peaks olema hästi tasakaalus ning üleminek pikendatud galopilt koondgalopile peaks toimuma sujuvalt, viies rohkem koormust tagaotsale.
- 6.4.6 **Kontragalopp.** Kontragalopp on tasakaalul ja otsesusel põhinev harjutus, mida tuleb sooritada koondatuses. Kontragalopis juhib õiges kabjalöövide järjekorras liikumist hobuse välimine esijalg, hobune on kuklast asetatud selle esijala poole. Hobuse esijalg peaks liikuma tagajalaga samas jäljes.
- 6.4.7 **Jalavahetus sammu kaudu.** See on harjutus, kus pärast vahetut üleminekut galopilt sammule, tõstetakse hobune pärast kolme kuni viit selgelt määratletud sammu koheselt uuesti galopile teisest jalast.
- 6.4.8 **Jalavahetus õhus.** Jalavahetus õhus hõlmab nii juhtivat esi- kui tagajalga. Vahetus sooritatakse sünkroonselt õhufaasis, ühe galopisammu vältel. Ratsaniku juhtimisvõtted peavad olema täpsed ja märkamatud.
- 6.4.9 **Seeriajalavahetused.** Jalavahetusi õhus võib sooritada ka seeriatena nii 4, 3, 2 või iga sammu tagant. Hobune püsib ka seeriajalavahetustel otse, säilitades kerguse, rahulikkuse ja elava impulsi ning hoides sama rütmi ja tasakaalu kogu seeria jooksul. Et mitte takistada ega pidurdada jalavahetuste kergust, sujuvust ja maa-haaramist seeriatel, tuleb selleks tagada piisav impulss.
- 6.5 **Õhu kaudu jalavahetuste eesmärk:** Näidata hobuse reaktsiooni, tundlikkust ja kuulekust jalavahetuse märguannetele.

Galopp on kolmetaktiline allüür, millel on kuus faasi. Galopi kuues faas on õhufaas.

7. Taandamine (FEI Art. 406)

- 7.1 Taandamine on diagonaalsete jalgade liikumine kahetaktilises rütmis tagurpidi, ilma õhufaasita. Mõlemad diagonaalsete jalgade paarid tõusevad ja astuvad tagasi maha nii, et esijalad liiguvad samas jäljes tagajalgadega.
- 7.2 Terve harjutuse vältel peab hobune olema „ratsmes” ja säilitama soovi edasi liikumiseks.
- 7.3 Ootusärevus või liikumise ennetamine, kontaktile vastu hakkamine või selle vältimine, tagaosa kõrvale kaldumine sirgelt joonelt, tagajalgade passiivsus ja laiali astumine ning esijalgade lohistamine on tõsised vead.
- 7.4 Samme loetakse mõlema esijala tagasi astumistest. Peale taandamist vajaliku sammude arvu võrra peaks hobune näitama riskülikukujulist peatust või koheselt nõutud allüüris edasi liikuma. Skeemides, kus on nõutud taandamine ühe hobuse pikkuse võrra, tuleks seda sooritada kolme või nelja sammuga.
- 7.5 Taandamise seeria (Schaukel) on kombinatsioon kahest taandamisest, mille vahel hobune teatud arvu samme edasi astub. Taandamiste seeria tuleks sooritada selgete üleminekute ja täpselt nõutud arvu sammudega.

8. Üleminekud (FEI Art. 407)

- 8.1 Allüüri ja tempo muutused peaksid olema näidatud selgelt ning täpselt selleks ettenähtud kohas. Allüüri kadents (välja arvatud sammus) peaks säilima hetkeni, mil allüür või harjutus muutub või hobune peatub. Allüürisisesed üleminekud peavad olema selgelt määratletavad ning hobuse rütm ja kadents peavad säilima. Hobune peaks olema rahulik, säilitama kerge kontakti ja korrektse hoiaku. Sama kehtib ka üleminekute kohta ühelt harjutuselt teisele, näiteks passaažilt piaffeele ja vastupidi.

9. Poolpeatused (FEI Art. 408)

- 9.1 Iga harjutus või üleminek peaks olema ettevalmistatud märkamatu, vaevalt aimatavate poolpeatustega. Poolpeatus on peaaegu samaaegne ratsaniku ristluu, säärted ja käte koordineeritud tegevus, mille eesmärgiks on muuta hobune tähelepanelikumaks ja tasakaalustada teda enne harjutuste sooritamist või üleminekut teisele allüürile. Eesmärgiks on suurema koormuse viimine hobuse tagaosale, parandamiseks tagajalgade aktiivsust ning tagaosa tasakaalu - mis omakorda kergendab esiotsa ning parandab hobuse tasakaalu tervikuna.

10. Suunamuutused (FEI Art. 409)

- 10.1 Suunamuutusel peaks hobune olema läbi keha painutatud ja järgima oma liikumistrajektoori, jäädes paindlikuks ning kuulates ratsaniku märguandeid vastuhakuta ja tempot, rütmi või kiirust muutmata.
- 10.2 Suunamuutusi võib sooritada järgnevalt:
- 10.2.1 Täisnurkne pööre, sinna alla kuulub ka nurga läbi sõitmine ($\frac{1}{4}$ umbes 6m. voldist).*
- 10.2.2 Lühike ja pikk diagonaal.
- 10.2.3 Suunamuutusega poolvoldid ja poolringid.
- 10.2.4 Poolpiruetid ja pöörded tagaotsal.
- 10.2.5 Serpentiinid.
- 10.2.6 Siksak küljendused**. Hobune peaks olema enne suuna muutmist hetkeks otse.

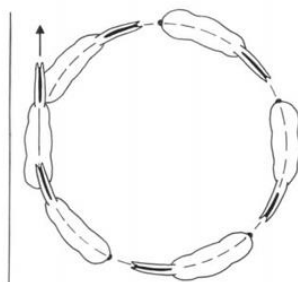
* Nurga läbi sõitmise trajektoor võib olla ka suurem, see sõltub hobuse treenituse astmest ning skeemi tasemest.

** Siksak - Liikumine mis sisaldab rohkemat kui kahte küljendust suuna muutmisega.

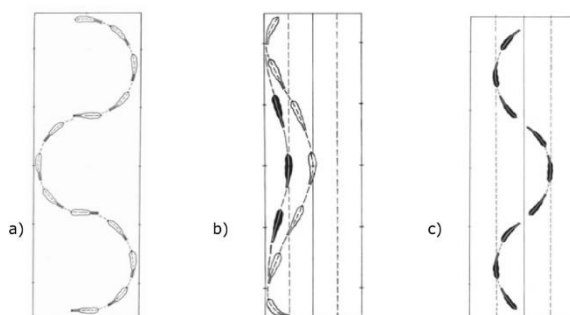
11. Jäljekujundid ja muud harjutused (FEI Art.410)

11.1 Skeemides esinevad jäljekujundid on voldid, serpentiinid, voldikaheksad, tagasisõidud jne.

11.1.1 **Volt.** Volt on 6, 8 või 10 m diameetriga ring. Suurema kui 10-meetrise voldi puhul kasutatakse terminit "ring" koos viitega diameetritele.

11.1.2 **Serpentiin.** Serpentiin, mille aasad puudutavad väljaku pikka külge, koosneb võrdsetest sirgjoonega ühendatud poolringidest. Keskliini ületamise ajal peaks hobune olema paralleelne väljaku lühikese küljega (a). Ühendava sirge pikkus varieerub sõltuvalt poolkaarte suurustest. Serpentiinid, millel on üks aas väljaku pikal küljel, sõidetakse 5 või 10m kauguselt rajast (b). Serpentiinid keskliini ümber sõidetakse veerandliinide (c) vahel.

11.1.3 **Voldikaheksa.** See kujund koosneb kahest võrdse suurusega voldist või ringist (vastavalt skeemis ette nähtule), mis on omavahel ühendatud kaheksa keskkohas. Ratsanik peaks panema oma hobuse otseks hetk enne suunamuutust kujundi keskel.

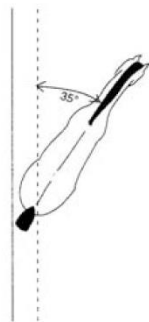

- 11.1.4 **Suunamuutus mööda ringi ning suunamuutus kahe poolvoldiga** sõidetakse kahe sümmeetrilise poolvoldina, hobune pannakse keskliinil hetkeks otse enne kui teda uues suunas asetatakse ja painutatakse.
- 11.1.5 **Tagasisõit** vastab esimeses osas poolvoldile. Seejärel juhitakse hobune mööda sirgjoont rajale tagasi skeemis ettenähtud tähte.
- 11.1.6 **Ratsme ette andmine** (Überstreichen) Selge ratsmekontakti lahtilaskmine, milleks ratsanik viib käed 2 kuni 3 hobusepikkuse jooksul umbes kahe käelaiuse võrra nähtavalt ettepoole. Hobuse enesekandmine ja hoiak peab säilima, kusjuures hobune võib nina mõnevõrra selgemalt vertikaalist ettepoole viia. Tempo, rütm, sirgus ja allüüri kvaliteet ei muutu. Vastavalt skeemile võib see harjutus olla sooritatud kas ühe või mõlema käega.
- 11.2 **Ratsme pikaks andmine** ("Zügel-aus-der-Hand-kauen-lassen", Stretching the Frame). Ratse antakse vähehaaval järgi, hobuse kael liigub ette-alla, nii kaugele, kui hobuse tasakaal seda võimaldab. Kindel side hobuse suuga säilib. Hobune säilitab allüüri kvaliteedi, rütmi, tempo ja tagaosa aktiivsuse. Nina püsib vertikaalist eespool. Venitamise tõttu ei ole kukal enam kõrgeim punkt. Harjutust sooritatakse tavaliselt kas 20 m ringil või poolringil.
- 11.3 **Jalavahetus läbi traavi** sooritatakse üleminekuga galopilt traavile ning traavilt galopile teisest jalast mitte rohkema kui 3-4 traavisammuga.

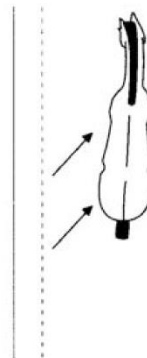
12. Sääre eest astumine (FEI Art. 411)

- 12.1 Sääre eest astumise eesmärk on demonstreerida hobuse painduvust ja hobuse külgmist tundlikkust.
- 12.2 Sääre eest astumine sooritatakse võistlustel tavaliselt töötraavis. Hobune on asetatud peaaegu otse, välja arvatud kukla kerge vastupidine asetus liikumise suunale nii, et ratsanik näeb hobuse ripsmeid ja ninasõõret. Sisemised jalad mööduvad ja ristuvad välimiste jalgade ees. Sääre eest astumine peaks olema osa hobuse treeningust, enne seda kui ta on valmis koondatud tööks. Hiljem, koos raskema „õlad sees“ harjutusega, on sääre eest astumine parim vahend hobuse painduvamaks, lõdvestunumaks ja vabamaks muutmisel, parandamaks tema allüüride vabadust, elastsust ja regulaarsust ning liikumiste harmooniat, kergust ja sundimatust.
- 12.3 Sääre eest astumist võib sooritada „diagonaalil“, mispuhul hobune peaks olema võimalikult paralleelne väljaku pika seinaga, ent hobuse esiots peaks olema kergelt tagaosast eespool. Harjutust võib sooritada ka „seina ääres“, mispuhul peaks hobune olema umbes 35-kraadise nurga all liikumissuuna suhtes.

Sääre eest astumine seina ääres

Sääre eest astumine diagonaalil

13. Koondavad külgliikumised (FEI Art.412)

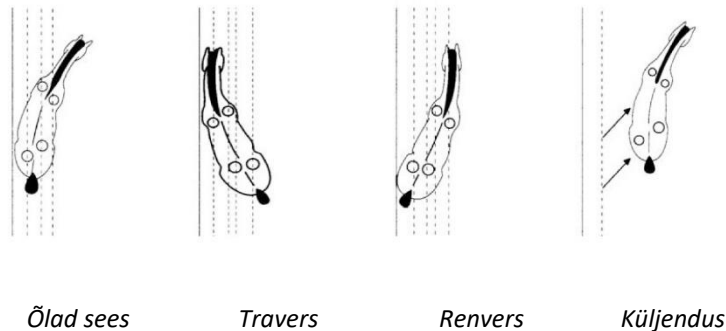
- 13.1 Külgliikumiste (v.a. sääre eest astumine) põhieesmärk on arendada ja suurendada tagaosa aktiivset tööd ja seeläbi ka koondatuse astet.
- 13.2 Kõigis külgliikumistes – õlad sees, travers, renvers ja küljendus - on hobune kergelt painutatud ja liigub mitmes jäljes.
- 13.3 Paine või kuklaasetus ei tohi kunagi olla liialdatud nii, et see häiriks liikumise rütmi, tasakaalu ja voolavust.
- 13.3.1 Külgliikumistel peaks allüür säilitama oma vabaduse, regulaarsuse ning jätkuva impulsi, samas olema nõrke, kadentseeritud ja tasakaalus. Tihti kaob impulss kui ratsanik püüab hobust ainult painutada ja külje poole lükata.
- 13.3.2 Külgliikumistest tähtsamad on õlad sees, travers, revers ja küljendus.
- 13.3.3 **Õlad sees.** „Õlad sees“ on harjutus, mis sooritatakse koondtraavis ning kus hobune liigub kolmes jäljes. Hobune on painutatud kergelt, ent ühtlaselt ümber ratsaniku sisemise sääre, ning säilitab aktiivse hõivatuse, kadentsi ning liigub stabiilse ca. 30-kraadise nurga all. Hobuse sisemine esijalg möödub ja ristub välimise esijala ees. Sisemist puusa allapoole tuues astub sisemine tagajalg ettepoole, hobuse raskuskeskme alla, samasse jälge välimise esijalaga. Hobune on painutatud liikumisele vastupidises suunas.
- 13.3.4 **Travers.** Traversit võib sooritada kas koondtraavis või koondgalopis. Hobune on painutatud kergelt ümber ratsaniku sisemise sääre, ent paindenurk on suurem kui „õlad sees“ liikumisel. Näidata tuleks stabiilset, ca. 35-kraadist nurka (eest ja tagant on näha neli jälge). Esiots püsib rajal ning tagaosa on lükatud rajalt sisse. Hobuse välimised jalad mööduvad ja ristuvad sisemiste jalgade ees. Hobune on painutatud liikumise suunas. Et alustada traversit, peab tagaosa kas rajalt sisse toodama või peale nurka või ringi ei tooda seda rajale tagasi. Traversi lõpetamisel tuuakse hobuse tagaosa uuesti rajale (ilma igasuguse kukla/kaela vastupidise painutusest), just nagu ringi lõpetamisel. Traversi eesmärgid: näidata sujuvat korrektse paindega koondtraavi sirgel liinil. Esi- ja tagajalad ristuvad, tasakaal ja kadents peavad säilima.
- 13.3.5 **Renvers.** Renvers on pöördliikumine traversi suhtes. Tagaosa püsib rajal kuid esiots tuuakse sissepoole. Renversi lõpetamisel tuuakse esiosa rajal oleva tagaosaga ühele joonele. Ülejäänud põhimõtted ja tingimused on renversile samad mis traversile. Hobune on painutatud kergelt ümber ratsaniku sisemise jala. Hobuse välimised jalad mööduvad ja ristuvad sisemiste jalgade ees. Hobune on painutatud liikumise suunas. Renversi eesmärgid: näidata sujuvat koondtraavil sirgel liinil, suurema paindega kui harjutuses „õlad sees“. Esi- ja tagajalad ristuvad, tasakaal ja kadents peavad säilima.
- 13.3.6 **Küljendus.** Küljendus on traversi eriliik, mida sooritatakse mitte seina ääres vaid diagonaalil. Harjutust võib sooritada koondtraavis (Küris ka passaažis) või koondgalopil. Hobune peaks olema kergelt painutatud liikumise suunas ümber ratsaniku sisemise jala ning säilitama ühtlase kadentsi ja tasakaalu kogu harjutuse jooksul. Andmaks õlgadele suuremat vabadust

ja liikumisulatust, peab säilima impulss, eriti aga tagumise sisemise jala aktiivne hõivatus. Hobune on peaaegu paralleelne maneeži pika küljega, esiots peaks liikuma tagaosast veidi eespool. Traavis mööduvad ja ristuvad välimise jalad sisemiste jalgade ees. Galopis sooritatakse harjutus edasi/küljele viivate sammude seeriana.

Küljenduse eesmärgid traavis: näidata sujuvat koondtraavi diagonaalsel liinil, suurema paindenurgaga kui „õlad sees“ harjutusel. Esi- ja tagajalad ristuvad, tasakaal ja kadents säilivad.

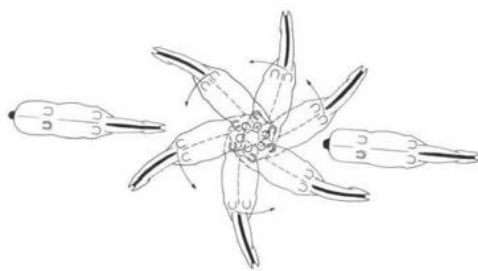
Küljenduse eesmärgid galopil: demonstreerida ning arendada galopi nõtkust ja koondatust, liikudes sujuvalt edasi ja küljele, kaotamata rütmi, tasakaalu ning pehmust ja järeleandlikkust paindele.

14. Piruett, poolpiruett ja pööre tagaotsal (FEI Art. 413)

- 14.1 Piruett (poolpiruett) on kahes jäljes sooritatud 360-kraadine (180-kraadine) pööre. Esiots liigub ümber tagaosa ning pöörde raadius on võrdne hobuse pikkusega.
- 14.2 Piruette sooritatakse üldjuhul kas koondsammul või koondgalopil, aga neid võib sooritada ka piaffees.
- 14.3 Piruetti (poolpiruetti) sooritades liiguvad esijalad ja tagumine välimine jalg ümber sisemise tagajala. Sisemine tagajalg joonistab nii väikese ringi kui võimalik.
- 14.4 Olenemata allüürist, milles piruett (poolpiruett) sooritatakse, on hobune kergelt painutatud pööramise suunas, püsib kerge kontaktiga „ratsmes“ ning pöörab sujuvalt ümber, säilitades antud allüürile omase kabjalöökide sageduse ja ajastuse. Kukul püsib kogu harjutuse jooksul kaela kõrgeima punktina.
- 14.5 Piruetti (poolpiruetti) sooritades peab hobune säilitama oma aktiivsuse (kaasa arvatud sammus) ning ei tohi kunagi astuda tagasi või küljele.
- 14.6 Galopis piruetti või poolpiruetti sooritades peab ratsanik koondatust esile tuues säilitama ka hobuse kerguse. Hobuse tagaosa on aktiivselt hõivatud ja veidi allapoole toodud, demonstreerides liigete head painduvust. Galopisammude kvaliteet enne ja pärast piruetti on lahutamatu osa harjutusest kui tervikust. Galopisammud peaksid näitama kõrgendatud aktiivsust ja koondatuse astet enne piruetti, tasakaal peaks säilima ka pirueti lõpul.
- 14.7 Pirueti ja poolpirueti eesmärk galopis: näidata hobuse valmidust pöörata väikesel raadiusel ümber sisemise tagumise jala, kerge paindega pöörde suunas, säilitades galopi aktiivsust ja puhtust, otsesust ja tasakaalu enne ja pärast pööret ning näidata selgeid galopisamme pöörde ajal. Piruetti või poolpiruetti sooritades peavad kohtunikud suutma eristada korrektseid galopisamme vaatamata sellele, et diagonaalsed jalad – sisemine tagajalg, välimine esijalg – ei puuduta maad samaaegselt.

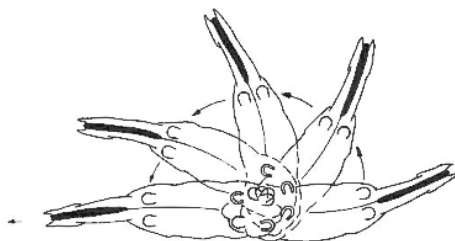

Piruett galopis

14.8 Pirueti (poolpirueti) kvaliteeti hinnatakse paindlikkuse, kerguse, korrapärasuse, täpsuse ning pöördesse sisenemise ja väljumise sujuvuse alusel. Galopipirueti tuleks sooritada 6 – 8 sammuga, poolpirueti galopis vastavalt 3 – 4 sammuga.

14.9 Poolpiruetid sammus (180 kraadi) sooritatakse koondsammus, säilitades koondatust kogu harjutuse kestel. Kui hobune väljub poolpiruetist, pöörab ta tagasi rajale tagumisi jalgu ristamata.

Poolpiruet sammus

14.10 Pööre tagaotsal sammus. Noorematele hobustele, kes ei suuda veel näidata koondsammu, on pööre tagaotsal harjutus, mis valmistab hobust ette koondamiseks. Pööre tagaotsal sooritatakse keskmiselt sammult. Hobust valmistades selleks ette poolpeatustega, et samme veidi lühendada ning parandada hobuse võimet tagajalgade liigete painutamiseks. Hobune ei peatu ei enne ega pärast pööret. Pööret tagaotsal võib sooritada suurema raadiusega (ca. ½ m) kui poolpirueti sammus, aga treeningskaala nõudmised rütmi, kontakti, aktiivsuse ning otsesuse suhtes samad mis poolpirueti puhul.

14.11 Pööre tagaotsal peatusest peatuseni (180 kraadi). Üks või kaks edasiviivat sammu pöördel alguses on lubatud, et säilitada edasiliikumise tendentsi. Muud kriteeriumid on samad, mis harjutuse „pööre tagaotsal sammus“ puhul.

15. Passaaž (FEI Art. 414)

15.1 Passaaž on rütmiline, väga koondatud, kõrge ja kadentseeritud traav. Seda iseloomustab rõhutatud tagaotsa aktiivsus, rohkem aktsenteeritud põlvede ja kannaliigete paindumus ja liikumise graatsiline elastsus. Kumbki jalgade diagonaalne paar tõuseb ja laskub tagasi maapinnale vaheldumisi, kadentseeritult ja pikendatud õhufaasiga.

15.2 Üldjuhul peaks tõstetud esijala kabja varbaosa olema tasapinnas teise esijala kämblaluu keskpunktiga. Tõstetud tagajala kabja varbaosa peaks olema teise maas oleva tagajala sõrgatsiliigesest pisut ülalpool.

15.3 Kael peaks olema tõstetud ja graatsiliselt kaarjas, kukal peaks olema kaela kõrgeim punkt ning ninajoon olema enam-vähem vertikaalis. Hobune peaks kergelt ja pehmelt „ratsmes“ püsima, sealjuures kadentsi muutmata. Impulss on alati elav ja rõhutatud.

- 15.4 Taga- või esijalgade ebaühtlased sammud, esi- või tagaotsa kõikumine ühele ja teisele poole, samuti esi- või tagajalgade kramplikud sammud ning tagajalgade lohistamine või topeltsammud õhufaasi ajal on tõsised vead.
- 15.5 Passaazi eesmärgiks on traavis näidata koondatuse kõrgeimat astet, kadentsi ja õhufaasi.

16. Piaffee (FEI Art. 415)

- 16.1 Piaffee on kõrge koondatuse astmega, kõrgendatud ja ~~kadentseeritud~~ rütmiline diagonaalne liikumine, mis jätab mulje, et hobune püsib ühel kohal. Hobuse selg on paindub ja elastne. Tagaosa on kergelt allapoole toodud ja aktiivselt hõivatud läbi hea kannaliigete töö, andes suure vabaduse, kerguse ja liikumisulatuse õlgadele ja esiotsale. Kumbki diagonaalsete jalgade paar tõuseb ja laskub tagasi maapinnale vaheldumisi, **vetruvalt ja korrapäraselt. ühtlase kadentsiga.**
- 16.2 Üldjuhul peaks tõstetud esijala kabja varbaosa olema teise maasoleva esijala kämblaluu keskpunktiga samal tasapinnal. Tõstetud tagajala kabja varbaosa peab olema teise maasoleva tagajala sõrgatsiliigesest pisut ülalpool.
- 16.3 Kael peab olema tõstetud ja graatsiliselt kaarjas, kukal peaks olema selle kõrgeimaks punktiks. Hobune peaks püsima „ratsmes“ järelleandliku kuklaga, säilitades pehmet kontakti. Hobuse keha peab liikuma nõtkelt, ~~kadentseeritult~~ ja harmooniliselt.
- 16.4 Piaffee **peab näitama tõelist pühendumust** ja olema alati sooritatud **elavalt ja aktiivselt impulsiga** ning sellele iseloomuliku perfektse tasakaaluga. Kuigi tundub, et hobune püsib ühe koha peal, võib märgata nähtavat tendentsi edasipürgimiseks, mis on tingitud hobuse innukast valmisolekust liikuda edasi niipea, kui talle selleks märku antakse.
- 16.5 Väiksema tagasi astumine, taga- või esijalgade ebaregulaarsed või kramplikud sammud, selgete diagonaalsete sammude puudumine, taga- või esijalgadega risti astumine, esiotsa või tagaosa kõikumine ühele ja teisele poole, taga- või esijalgade vahe suurenemine, liigne edasi liikumine või topeltsammudega rütm on tõsised vead.
- 16.6 Piaffee eesmärgiks on näidata koondatuse kõrgeimat astet, jättes mulje ühe koha peal liikumisest.

17. Impulss (FEI Art. 416)

- 17.1 Impulss on termin väljendama tagaotsa tekitatud innuka ja energilise, kuid kontrollitud edasitõukava energia ülekandumist hobuse jõuliseks liikumiseks. See saab täielikult väljenduda ainult hobuse pehmes ja õõtsuvas seljas, mida juhib pehme kontakt ratsaniku käega.
- 17.2 Kiirusel on impulsiga iseenesest vähe tegemist, kiirustamise tulemuseks on tihti allüüride lamedaks muutumine. Impulsi nähtavaks omaduseks on rõhutatud tagajala töö, mis on pigem ühtlaselt energiline kui katkendlikult rütmikas. Kui tagajalg tõuseb maast, siis peaks kannaliiges kõigepealt liikuma pigem ette kui üles aga mitte mingil juhul tahapoole. Impulsi esmaseks kriteeriumiks on aeg, mida hobune peaks veetma rohkem õhus kui maas. Impulss on seega nähtav ainult nendes allüürides, millel on lennufaas.
- 17.3 Impulss on eeltingimuseks korralikule koondatusele nii traavis kui galopis. Kui ei ole impulssi, siis pole ka midagi, mida koondada.

18. Allumine (FEI Art. 416)

- 18.1 Allumine ei tähenda mitte alistumist, vaid kuulekust, mis avaldub pideva tähelepanelikkuse, püüdlikkuse ja enesekindlusena kogu hobuse käitumises ning ka harmoonias, kerguses ja sundimatuses, mida hobune näitab erinevaid harjutusi sooritades.

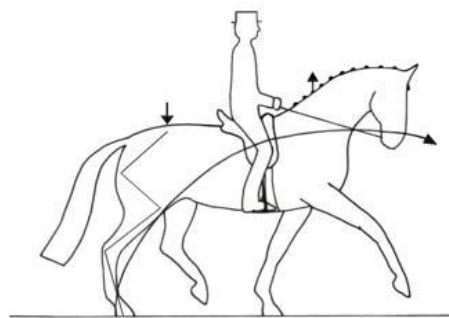
- 18.2 Allumise aste avaldub ka selles, kuidas hobune ratset võtab: kerge ja pehme kontaktiga ning järeleandliku kuklaga. Ratsaniku käele vastu hakkamine ja selle vältimine, olles kas „üle ratsme“ või „ratsme taga“, viitab puudulikule allumisele. Peamine kontakt hobuse suuga peab toimuma läbi trenselsuuliste.
- 18.3 Keele suust välja või üle suuliste ajamine või ülestõmbamine, närviline hammaste krigistamine ning ka sabaga vehkimine on peamiselt ärevuse, pingesoleku ja vastuhakkamise tunnused ning seda peavad kohtunikud arvesse võtma nii antud harjutuse hinde puhul kui ka „ratsaniku“ üldhinde juures.
- 18.4 Esimene mõttekäik allumisest rääkides on hobuse valmidus aru saada, mida temalt nõutakse ja tema piisav usaldus ratsaniku suhtes, mis võimaldab tal vastata ratsaniku juhtimisvõtetele ilma hirmu ja pingeta.
- 18.5 Hobuse otsesus, ülesmäge suundumus ja tasakaal võimaldavad tal püsida ratsaniku „sääre ees“ ja liikuda vastuvõtlikku ning enesekandevõimelisse kontakti suulistega. Just see loobki pildi harmooniast ja kergusest.
- 18.6 Võistluskseemi põhiliste nõudmiste/harjutuste täitmine on allumise põhikriteerium.

19. Koondatus (FEI Art. 417)

Hobuse koondamise eesmärk on:

- 19.1 Edasi arendada ja parandada ratsaniku lisaraskusest rohkem või vähem häiritud hobuse tasakaalu ja kandevõimet.
- 19.2 Arendada ja suurendada hobuse võimet oma tagaotsa allapoole tuua ja tagajalgadega aktiivselt töötada, suurendades esiotsa kergust ja liikumisvabadust.
- 19.3 Lisada hobusele kergust ja enesekandevõimet ning muuta temaga sõitmine meeldivamaks.
- 19.4 Koondatuseni jõutakse poolpeatuste ja külgliikumiste (nt. „õlad sees“, travers, renvers ja küljendus) abil.
- 19.5 Koondatus saavutatakse ja arendatakse edasi ratsaniku istaku, säärite ja kontrollivate käte kasutamisega tagajalgade energia hõivamisel. Painduvad ja elastsed liigesed võimaldavad hobuse tagajalgadel astuda kaugemale ette, hobuse kere alla. Ometigi ei tohi tagajalad olla hõivatud nii kaugel hobuse all, et hobuse „kandepind“ seeläbi liiga väikeseks muutub ja liikumist takistab. Sellisel juhul pikendatakse ja tõstetakse selja joont liiga palju jalgade raskuskeskme suhtes, stabiilsus halveneb ja hobusel on raske leida harmoonilist ja korrektset tasakaalu. Teisalt, liiga pika „kandepinnaga“ hobune, kes ei saa või ei taha oma tagajalgu kaugemale kere alla tuua, ei suuda mitte kunagi saavutada piisavat koondatust, mida iseloomustaks kergus, enesekandevõime ning tagaosa aktiivsusest lähtuv energiline impulss.
- 19.6 Hobuse pea ja kaela hoiak koondatud allüürides sõltub hobuse treenituse astmest ja mõningal määral ka tema kehaehitusest. Koondatud hobuse kaela on sundimatult tõstetud ning moodustab harmoonilise kaare turjast kuklani, mis on kaela kõrgeimaks punktiks. Hobuse ninajoon asub veidi vertikaalist eespool. Sel momendil kui ratsanik rakendab oma juhtimisvõtteid hetkeliseks ning mööduvaks koondamismärguandeks, võib hobuse pea liikuda enam-vähem vertikaali. Kaela kaarsus on otseselt seotud koondatuse astmega.

Koondatus

20. Ratsaniku istak ning juhtimisvahendid (FEI Art. 418)

- 20.1 Kõik harjutused peaks sooritatama peaaegu vaevumärgatavate juhtimisvõtetega ning ilma nähtava ratsanikupoolse pingutusega. Ratsanik peab olema hästi tasakaalus, elastne, istuma sügaval sadula keskel, tema niuded ja puusad peaksid sujuvalt järgima ning vastu võtma hobuse liikumist, nõtked reied ja sääred peaksid olema kindlalt paigas ning korralikult allapoole sirutatud, kand jala kõige madalama punktina. Ülakeha peaks olema sirge ja pingevaba. Kontakt hobuse suuga peaks olema ratsaniku istakust sõltumatu. Käed peaksid püsima kindlalt ja rahulikult üksteise lähedal, põial käe kõrgeima punktina. Küünarnukid peaksid jääma keha lähedale ning sirge joon peaks viima elastsest küünarnukist läbi käe kuni hobuse suuni. Kõik need kriteeriumid võimaldavad ratsanikul hobuse liikumisega sujuvalt ja vabalt kaasa minna.
- 20.2 Ratsaniku juhtimisvahendite efektiivsus määrab skeemis esitavate harjutuste täpse täitmise. Kui harjutus on määratud täitmiseks teatud tähes, siis tuleks see sooritada hetkel kui ratsaniku keha on antud tähe kohal. Erandiks on üleminekud kus hobune läheneb tähele diagonaalilt või perpendikulaarselt. Sel juhul tuleks üleminek sooritada siis, kui hobuse nina jõuab rajale tähe juures, nii et hobune on ülemineku sooritamise ajal sirge.
- 20.3 Alati peab säilima mulje hobuse ja ratsaniku harmoonilisest koostööst.
- 20.4 Peale peatuse ja tervituse, kus ratsanik peab võtma ratsmed ühte kätte, on koolisõiduvõistlustel on kahe käega juhtimine skeemis kohustuslik. Diskreetne patsutus kaelale, kas julgustuseks või pärast hästi täidetud harjutust, on täiesti aktsepteeritav. Samuti võib ratsmed ühte kätte võtta olukorras, kus ratsanikul tuleb silmast pühkida putukas või kohendada riietust/varustust.
- Kui aga ratsanik võtab ratsmed ühte kätte, et kas ratsmeid või teist kätt teadlikult kasutada kas hobuse impulsi suurendamiseks või publikupoolse aplausi julgustamiseks, loetakse seda eksimuseks, mida võetakse arvesse nii harjutuse kui "ratsaniku" üldhinde juures.
- 20.5 Pärast sõidu lõppu, väljudes maneežist sammus vaba ratsmega, võib ratsanik omal äranägemisel võtta ratsmed ühte kätte. Vabakavades võib ratsanik raskusastme suurendamiseks sooritada teatud harjutusi ja üleminekuid, hoides ratsmeid ühes käes.

PEATÜKK 3 – KOOLISÕIDUVÕISTLUSTE KATEGOORIAD, ERIARVESTUSED JA OSAVÕTUTINGIMUSED

21. Koolisõiduvõistluse kategooriad (ÜM, ptk 2)

Vastavalt ERL Üldmäärustikule jagunevad Eesti Vabariigis läbi viidavad koolisõiduvõistlused järgnevalt:

- 21.1 **ERLi kalendriplaani välised võistlused.** Madalamal tasemel (enamasti ST, ABC, A ja L-klass) läbi viidavad võistlused, kuhu kuuluvad näiteks igasugused klubisisised treeningvõistlused, aretusühingute ja seltside korraldatud võistlused jne, mis pole ERLi poolt

tunnustatud ega reguleeritud. Siiski on ka neil võistlustel tungivalt soovituslik ERLi Üldmäärustikust ja Koolisõidumäärustikust lähtumine.

- 21.1.1 **ERLi poolt tunnustatud rahvuslikud koolisõiduvõistlused** (CDN), mis viiakse läbi ERLi Üldmäärustiku ning Koolisõidumäärustiku alusel. Need võistlused on eelnevalt kantud ERLi kalenderplaani, sportlase tulemused kantakse ERLi edetabelitesse vastavalt ERL KS edetabeli pidamise korrale. Võistlejatel on vajalik ERLi võistluslitsents ning hobustel ERLs registreeritud pass ning sporthobuse litsents.
- 21.2 **Eesti Vabariigi tiitlivõistlused** on ERLi poolt tunnustatud ametlikud võistlused, mille käigus antakse ERLi poolt välja auhind ja tiitel.
  - 21.2.1 Tiitlivõistlused on Eesti Meistrivõistlused (EMV).
  - 21.2.2 Tiitlivõistluste tasemed ja skeemid kinnitab igaks aastaks ERL.
  - 21.2.3 Tiitlivõistlused koosnevad kahest osavõistlusest.
  - 21.2.4 Tiitlivõistluste arvestuses võib iga sportlane võistelda ainult ühe hobusega.
  - 21.2.5 Kui sportlane osaleb tiitlivõistluste 1. osavõistlusel mitme hobusega, siis peab ta pärast 1. osavõistluse lõppu deklareerima, millise hobusega ta võistleb tiitlivõistluse arvestuses.
  - 21.2.6 Mitte tiitlivõistluse arvestuses oleva hobusega on sportlasel lubatud sõidu arvestuses osaleda ka 2. osavõistlusel, kuid sel juhul peab ta startima selle hobusega klassi alguses.
  - 21.2.7 Kui kahe osavõistlusega tiitlivõistlustel on teiseks osavõistluseks vabakava (Kür), siis kvalifitseeruvad teisele osavõistlusele edasi ainult võistlejad, kes saavutavad esimeses osavõistluses tagajärjeks vähemalt 56%. Rahvusvahelistel võistlustel (CDI) on see kvalifikatsioonipiir 60%.
  - 21.2.8 Kui tiitlivõistluste Seenioride, Noorte, Juunioride, Poniratsanike või Laste klassis soovib võistelda isik, kes on vastava klassi vanusepiiridest noorem, peab ta selleks esitama ERL-le avalduse koos lapsevanema kirjaliku loaga.
  - 21.2.9 Rahvusvahelised (FEI) võistlused (CDI 1*, CDI2*, CDI3* jne.) viiakse läbi FEI määrustiku järgi.

22. Võistlejate staatused ja eriarvestused

(FEI Art. 422, Annexes YOUNG RIDERS, JUNIORS, PONY RIDERS, CHILDREN)

- 22.1 FEI koolisõiduvõistlustel eristatakse järgmisi võistlejate staatusi:
  - 22.1.1 **Seeniorid** (*Seniors*) Seenioriks loetakse võistlejat alates selle kalendriaasta algusest kui ta saab 22 aastat vanaks. Seeniorite klassis tohivad võistelda sportlased alates 16. eluaastast.
  - 22.1.2 **Noored** (*YR, Young Riders*) Nooreks loetakse võistlejat alates selle kalendriaasta algusest kui ta saab 16 kuni selle kalendriaasta lõpuni mil ta saab 21 aastat vanaks.
  - 22.1.3 **Juuniorid** (*JR, Junior Riders*) Juunioriks loetakse võistlejat alates selle kalendriaasta algusest kui ta saab 14 kuni selle kalendriaasta lõpuni mil ta saab 18 aastat vanaks.
  - 22.1.4 **Poniratsanikud** (*Pony Riders*) Poniratsanikuks loetakse võistlejat alates selle kalendriaasta algusest kui ta saab 12 kuni selle kalendriaasta lõpuni mil ta saab 16 aastat vanaks. Poniratsanik võistleb poni või väikest kasvu hobusega kelle kõrgus on ilma raudadeta mõõdetult mitte üle 148 cm.
  - 22.1.5 **Lapsed** (*Children*) FEI järgi loetakse lapseks võistlejat alates selle kalendriaasta algusest kui ta saab 12 kuni selle kalendriaasta lõpuni mil ta saab 14 aastat vanaks. Laste arvestuses võib võistelda nii hobuste kui ponidega.
  - 22.1.6 **Harrastajad**. Harrastajaks loetakse võistlejat alates tema 19. eluaastast, kes täidab kõik ERLi harrastajate määratluse kriteeriumeid. Harrastajate eriarvestus on lubatud kuni M taseme skeemides.
  - 22.1.7 **Avatud klass** on avatud kõikidele sportlastele hoolimata nende vanusest või staatused.

- 22.1.8 **Noorhobuste klassid** on kollegiaalse hindamisega noorhobuste klassid, kus kasutatakse spetsiaalseid noorhobustele mõeldud skeeme. Noorhobuste klasse korraldatakse 4, 5 ja 6-aastastele hobustele.
- 22.2 Kõikide eriarvestuste pakkumine pole kohustuslik, need määratakse ära korraldajate poolt võistluse juhendis.
- 22.3 ERL rahvuslikel võistlustel on lubatud vajaduse korral pakkuda eriarvestusi, mis sätestavad erinevad vanusepiirid võrreldes FEI staatuste ning punktides 22.1.1 – 22.18 kirjeldatud vanuseklassidega.
- 22.4 Eraldi võistlused meestele ja naistele ei ole lubatud.
- 22.5 Võistlejatel ei ole kaalupiirangut.

23. Hobused, nende vanusepiirangud ja eriarvestused (FEI Art. 422)

- 23.1 Hobuse turja kõrgus peab ületama koos raudadega mõõdetult 149cm.
- 23.2 Poniks loetakse poni või hobust kelle turjakõrgus ilma raudadeta mõõdetult on maksimaalselt 148cm. Ponidele on eriarvestus ainult poniratsanike klassis, aga muudes võistlusarvestustes võib ponidega võistelda ka sobivat kasvu juuniori, noore, seeniori või harrastaja staatusega ratsanikud.
- 23.3 Hobused, vaatamata oma päritolule, võivad võtta osa rahvuslikest koolisõiduvõistlustest tingimusel, et nad on vähemalt 4-aastased, järgmiste piirangutega: L-klassi skeemides peaks hobune olema vähemalt 5 aastane, M-klassi skeemides vähemalt 6 aastane, R-klassi Väikese Ringi skeemides (PSG, I-1) vähemalt 7 aastane ning R-klassi Keskmise ja Suure Ringi skeemides (I-A, I-B, I-2, GP, GP Kür) vähemalt 8 aastane. Hobuse vanust arvestatakse 1. jaanuarist aastal, mil hobune sündis.
- 23.4 Rahvusvahelistel võistlustel (s.h. ka FEI World Dressage Challenge) startimiseks peab hobune olema vähemalt 6-aastane. Erandina võivad 5-aastased hobused osa võtta 5-aastaste noorhobuste võistlustest vastavate FEI skeemidega ning FEI World Dressage Challenge täiskasvanute arvestuse Senior I klassist.
- 23.5 Rahvuslikel võistlustel on lubatud noorhobuste eriarvestused, mille vanusegrupp on määratud vastavalt korraldajate äranägemisele.
- 23.6 Kui noor mära on toonud varsa, siis lubatakse tal vastava tõestusdokumentatsiooni esitamisel võistelda noorhobuste arvestuses üks vanuseklass madalamal (näiteks varsa toonud 6-aastane mära võib võistelda 5-aastaste hobuste arvestuses).
- 23.7 Rahvuslikel võistlustel kuni L-klassini (k.a.) võib hobune osaleda ühes võistlusklassis maksimaalselt kaks korda, kuid erinevate ratsanikega.
- 23.8 Ratsanik võib osaleda rohkem kui ühe hobusega, kui juhendis ei ole teisiti märgitud.
- 23.9 Tiitlivõistlustel tohib iga hobune võib startida võistlusklassis ainult ühe korra.
- 23.10 Hobusel on lubatud ühel päeval teha maksimaalselt kaks starti. Kui hobune stardib ka ST taseme klassides (teised skeemid maksimaalselt A tasemel), on tal lubatud teha kokku kuni 3 start päevas.
- 23.11 Hobuste treenimine võistluste ajal. Võistleja hobust ei tohi alates võistluspaika saabumise ajast juhendis märgitud ametlikul tallide avamise/võistluse alguse päeval kuni võistleja viimase võistlusklassi lõpuni sadulas treenida mitte keegi teine peale võistleja enda, vastasel juhul ootab võistlejat diskvalifitseerimine. Lubatud on hobuse sadulas pika ratsmega jalutamine tallimehe/abilise poolt.

24. Võistlejate riietus (Art. 427)

24.1 A-M tase:

- Lühike ratsakuub, ühevärviline
- Ratsapüksid: valged või valkjad
- Kaelaside või lips: valge või valkjas
- Kindad: valged, valkjad, tumedad või sama värvi mis ratsakuub
- Ratsasaapad: Mustad või tumedad
- Kannused: Vt. punkt 24.7.
- Erandina on lubatud juuniorite vanuseklassi kuuluvatel sportlastel kanda frakki M taseme juuniorte klassides.

24.2 RK ja RR tase:

- Frakk või lühike ratsakuub, ühevärviline
- Ratsapüksid: valged või valkjad
- Kaelaside või lips: valge või valkjas
- Kindad: valged, valkjad, tumedad või sama värvi mis ratsakuub
- Ratsasaapad: Mustad või tumedad
- Kannused: Vt. punkt 24.7.

NB! FEI määrustik lubab rahvusvahelistel võistlustel kanda kas frakki või lühikest ratsakuube, v.a. CDIP/CDICH/CDIYH (5 ja 6 a), kus on kohustuslik lühike ratsakuub.

24.3 Halva ilma korral võib kohtunike kogu lubada võistlusvormi peal kanda kerget veekindlat jakki või jopet. Väga kuuma ilma korral võib kohtunike kogu lubada sportlastel sõita ilma fraki/ratsakuueta.

24.4 **Turvakiiver**. Üldreeglina peavad nõuete kohaselt kinnitatud turvakiivrit kandma kõik sportlased (ning ka muud isikud) kui nad viibivad hobuse seljas. Kui sportlane (või muu isik) seda reeglit eirab, siis peavad võistluste ametiisikud ta peatama, kuni ta on turvakiivri pähe pannud ja korralikult kinnitanud. Turvakiiver **või silinder** võiks olla kas must, tume või sama värvi mis frakk /ratsakuub. Turvakiivril on lubatud ka muud värvid.

24.5 Alates 2021. aastast on turvakiivri kandmine kohustuslik kõikidele võistlejatele. Nn. turvasilindri kasutamine on samuti lubatud.

24.6 Samuti on kohustuslik turvakiivri kandmine laste-, juunioride-, poniratsanike-, noorte- ning U25 klassi kuuluvatel sportlastel, kes esitlevad hobust vet. ülevaatusel. Kõigil teistel on see tungivalt soovituslik.

24.7 Sõjaväelased, politseinikud jt. võivad kõigil võistlustel kanda oma vormirõivastust, kuid muidu kehtivad neile kõik turvakiivri kasutamise nõuded p. 24.3 – 24.5.

24.8 **Kannused** on kohustuslikud, välja arvatud laste, poniratsanike, harrastajate ja 4- / 5-a. hobuste arvestuses **ning ABC ja ST skeemides**. Avatud klassides kehtivad lastele, poniratsanikele, harrastajatele ning noortele hobustele vastava avatud klassi reeglid. Tuletame meelde, et kõikides klassides on lubatud on kasutada imitatsioonkannuseid.

24.8.1 Kannused peavad olema valmistatud metallist. Kannuse väljaulatuv osa peab olema kas painutatud või sirge ning ratsaniku saapale kinnitades olema suunatud otse tahapoole kannuse keskelt. Kannuse küljed peavad olema siledad ja tõmbid. Kui kasutatakse kettaid, siis peavad need olema tõmbid (*nn. Daisy-rowel*) või siledad (ilma terava ääreta), vabalt ringlema ning olema kinnitatud kannuse väljaulatava osa külge vertikaalselt, mitte horisontaalselt.

- Lubatud on metallkannused ümara kõvast plastikust nupuga („impulss-kannused”) ning imitatsioonkannused ilma väljaulatuva osata. Samuti on lubatud kannuste paigal hoidmiseks mõeldud kummist kannusekatted.
- 24.8.2 Kui laste ja poniratsanike arvestuses kannuseid kasutatakse, siis peavad nad olema metallist, tömpide otstega, mitte üle 3.5 cm pikad (mõõdetuna saapast kuni kannuse otsani) ning ilma ketasteta.
- 24.8.3 Mõlemad kannused peavad olema samast paarist.
- 24.9 Kõrvaklappide ja kahepoolsete kommunikatsioonivahendite kasutamine ratsanike poolt võistlussoorituse ajal kõigil koolisõiduvõistlustel on rangelt keelatud ning karistatav võistlustelt kõrvaldamisega. Soojendusel ja treeningul on kõrvaklapid siiski lubatud.
- 24.10 Pikad juuksed peavad olema kinnitatud soengusse kas juuksevõrgu abil, juukseklambritega, punudes vms. moel.

25. Hobuste saduldus ja valjastus (FEI Art. 428)

25.1 Varustust illustreerivad pildid leiate ERL KM lisast 4.

25.2 Valjastuse kasutamine võistlustel.

ERL võistlustel kasutatakse A- ja L-klassi skeemides trenselvaljastust. M-RR klassi skeemides on lubatud nii trensel- kui kangvaljastus. Seenioride tiitlivõistlustel on kohustuslik kangvaljastus.

Rahvusvahelistel võistlustel CDI/CDIO 3*/4*/5*/U25/CDI-W ning FEI Seenioride tiitlivõistlustel on kohustuslik kangvaljastus.

CDI1* ja 2*, CDIJ and CDIY ning FEI Juunioride ja Noorte tiitlivõistlustel ning 7-aastaste noorhobuste klassides on lubatud nii trenselvaljastus kui kangvaljastus.

CDICh ja CDIP ning Laste ja Poniratsanike tiitlivõistlustel ning 5 ja 6 aastaste noorhobuste klassides on kohustuslik trenselvaljastus.

25.3 *Saduldus*. Koolisõiduvõistlustel on kohustuslik inglise tüüpi sadul, mis peab hobusel hästi istuma. Soovitav on kasutada koolisõidusadulat pikkade, peaaegu vertikaalsete hõlmadega, koos inglise tüüpi või turvajalustega. Sadulakatted ei ole lubatud.

25.3.1 *Valtrap* pole kohustuslik, aga soovitatavalt valge või ühte tagasihoidlikku värvi. Kontrastne ilurant on lubatud. Triibulised või mitmevärvilised valtrapid pole lubatud.

Üks sponsori logo maksimaalse suurusega 200cm² on lubatud valtrapi kummalgi poolel.

25.3.2 *Jalused*. Koolisõidus on jaluste kasutamine kohustuslik. Jalustel peavad olema suletud haarad. Turvajalustel võib väljaspoolne haar olla osaliselt avatud. Jalus ei tohi olla eest ei osaliselt ega täielikult suletud ning jalg ei tohi olla kinnitatud jaluse külge (näiteks magnetitega). Jalused ei tohi olla mingil moel kinnitatud sadulavöö või teineteise külge.

25.4 *Valjastus*. Valjad ning kapsel peavad olema kas nahast või nahataolisest materjalist (v.a. pandlad ja pehmendused). Valjastel on lubatud kasutada pehmendusi. Nailonit või muud mitte-metallist materjali võib kasutada valjaste tugevdamiseks, kui sellised materjalid ei tohi olla otseses kontaktis hobusega. Elastsete vahetükkide kasutamine on lubatud ainult kuklarihmale ning põserihmale tingimusel, et taoline materjal pole otseses kontaktis suuliste ega hobusega.

25.4.1 *Otsmikurihm* on kohustuslik ning välja arvatud selle osad, mis kinnituvad valjaste või kuklarihma külge, ei pea olema nahast või nahataolisest materjalist.

25.4.2 *Kuklarihm* peab asetsema kukla taga. See võib ulatuda ettepoole kukla kohale, kuid kinnitus peab olema sobitatud nii, et see asuks kõrvadest tagapool.

25.4.3 *Kurgualune rihm* on kohustuslik, välja arvatud kombineeritud kapsli ning Micklem stiilis valjastega.

25.4.4 **Ratsmed**. Ratse on pidev ja katkematu rihtm või lint, mis kulgeb valjaste külge kinnitatud suulistest ratsaniku kätte. Ratsmete külge pole lubatud midagi kinnitada. Iga suuline peab olema ühendatud eraldi ratsmega. Ratsmed peavad olema kinnitatud suuliste külge. Ratsmed ei tohi olla valmistatud nööri või nöörialaolise materjalist.

25.4.5 **Kapsel** on võistlusvaljastuse juures kohustuslik. Kapsel ei tohi olla kinnitatud nii kõvasti, et see kahjustaks hobust. Korrapidajatel on õigus seda kontrollida vastavate reeglite järgi.

25.4.6 Trenservaljastuse juurde kuuluvad trenselsuulised ning inglise kapsel (*cavesson noseband*), hannoveri kapsel (*dropped noseband*), ristkapsel (*flash noseband*), mehhiko kapsel (*crossed noseband*), a kombineeritud kapsel (*combined noseband*) või Micklem stiilis valjastus.

25.4.7 Kangvaljastuse juurde kuuluvad alussuulised ja kangsuulised koos kangiketiga, inglise kapsel (*cavesson noseband*) või kombineeritud kapsel ilma alumise ninarihmata (*flash*).

25.5 **Suulised**. Trenselsuulised, alussuulised ning kangsuulised peavad olema sileda pinnaga. Väänatud ja traadist suulised ei ole lubatud. Suulised peavad olema metallist, jäigast plastikust või vastupidavast sünteetilisest materjalist ning võivad olla kaetud kummi või lateksiga. Suulised ei tohi asetada keelele mehhaanilist piirangut.

Suuliste diameeter peab olema piisavalt suur, et see ei tekitaks hobusele valu. Suuliste suu-osa miinimum läbimõõt peab olema 12mm kangsuulistele ja 10mm alussuulistele. Trenselsuuliste miinimum läbimõõt on **12mm hobustele** ja **10mm ponidele**. Suuliste diameetrit mõõdetakse suuliste rõnga juurest.

25.5.1 Hobuse keele sidumine suuliste külge või muude abivahendite kasutamine keele kontrollimiseks on keelatud ja karistatav võistlustelt kõrvaldamisega.

25.5.2 **Trenselsuulised** võivad olla liikuva rõngaga (*loose ring*), D-rõngaga (*D-ring*), peeltega või oliivrõngaga (*eggbutt*). Ühe või kahe liigendiga trenselsuulised võivad olla kas ülemiste või alumiste põsehaaradega või mõlema põsehaaraga (*full cheek*, *fulmer cheek*). Liikuva rõngaga suulistel võib olla rõnga ümber osaline kate.

Lubatud on painduv kummist või sünteetilisest materjalist suu-osa.

Trenselsuuline võib olla kuni kahe liigendiga. Silindrikujuline või ümmargune vahelüli on lubatud kahe liigendiga suu-osa keskel, kui selle osa pind on sile ning seal ei ole muid liikuvaid osi, v.a. rullikujuline vahelüli (*roller*). Vahelüli võib olla suu-osaga võrreldes kallutatud erinevas suunas, kuid sellel peavad olema ümarad servad ning see ei tohi avaldada keelele allasuruvat efekti.

Kahe liigendiga või pöörduv suu-osa võib olla kujuga, mis annab keelele ruumi. Maksimaalne lubatud kõrgus keele kõrvalt kuni keeleava kõrgeima punktini on kuni 30 mm. Keeleava kõige laiem osa (minimaalselt 30 mm) peab paiknema seal, kus suulise suu-osa puutub vastu keelt. Ühe liigendiga või liigendita suu-osa võib olla kujuga, mis vastab eelpooltoodud spetsifikatsioonile.

25.5.3 **Alussuulised** on trenselsuulised, mida kasutatakse koos kangsuulistega kangvaljastuses.

Alussuulised võivad olla liikuva rõngaga (*loose ring*), D-rõngaga (*D-ring*) või oliivrõngaga (*eggbutt*).

Alussuuline peab olema kas ühe või kahe liigendiga. Silindrikujuline või ümmargune vahelüli on lubatud kahe liigendiga suu-osa keskel, kui selle osa pind on sile ning seal ei ole muid liikuvaid osi, v.a. rullikujuline vahelüli (*roller*). Vahelüli ei tohi avaldada keelele allasuruvat efekti.

Lubatud ei ole alussuulised, mille liigend(id) võivad lukustuda ning avaldada liigendita suulise toimet. Painduvad kummist või sünteetilisest materjalist suu-osaga alussuulised ei ole lubatud.

25.5.4 **Kangsuulised**. Kangsuuliste alumise kangiosa (alumiste peelte) maksimaalne pikkus on 10 cm (suuosast allapoole), ülemised peeled ei tohi olla pikemad alumistest peeltest, **mitte üle 5 cm pikad**. Kui kangsuulistel on liikuv suuosa, siis on peelte maksimaalne pikkus 10 cm mõõdetuna suuosa kõige ülemisest asendist.

Kangsuulistel võivad olla sirged või S-kujulised peeled. Peeled võivad olla pöörduvad.

Suu-osa võib olla sirge või keeleavaga. Maksimaalne lubatud kõrgus keele kõrvalt kuni keeleava kõrgeima punktini on kuni 30 mm. Keeleava kõige laiem osa (minimaalselt 30 mm) peab paiknema seal, kus suulise suu-osa puutub vastu keelt.

Kangikett võib olla valmistatud metallist, nahast või nende kombinatsioonist. Mokarihm ning kummist, nahast või lambanahast ketikate on lubatud, aga mitte kohustuslikud. Kangiketi konksud võivad olla liikuvad või fikseeritud.

25.6 Varustuse kontroll.

- 25.6.1 Võistlejad peavad olema valmis varustuse kontrolliks kohe peale võistlusväljakult lahkumist. Enne kontrolli ei tohi eemaldada mingeid varustuse komponente ega riietusesemeid.
- 25.6.2 Reeglite rikkumisest või muudest puudustest (nt. valesti asetatud suuline/kangikett, liiga kõvasti kinnitatud kapsel, lubamatu varustus) teatab varustuse kontrollija "C" kohtunikule, kes otsustab võimalike meetmete tarvituselevõtmise üle.
- 25.6.3 Suuliste kontroll tuleb läbi viia äärmise ettevaatlikkusega, kuna mõned hobused on suust väga õrnad ja tundlikud (vt. FEI stjuuardide tööjuhendit). Stjuuard/korrapidaja peab suulisi kontrollides kasutama ühekordseid kirurgilisi/kaitsekindaid (üks paar kindaid ühe hobuse kohta).
- 25.6.4 Varustuse kontrollimisel tuleb eemaldada kõrvakatted. Seda palun korrapidaja teha kas ratsanikul või groomil.
- 25.6.5 Koolisõiduvõistlustel on lubatud kasutada ülalpoolnimetatud suulisi (Art 25.5) ja kapsleid (Art 25.4). Muud tüüpi suuliste ja kapslite või mõõtudele mittevastavate suuliste kasutamine toob kaasa võistlustelt kõrvaldamise.
- 25.6.6 Võimaluse korral võib korrapidaja soojendusplatsil ratsaniku varustuse sobivuse enne võistlussooritust üle vaadata, kuid vastutus varustuse nõuetele vastavuse eest võistlusplatsile sisenemisel lasub täiel määral ratsanikul enesel.

25.7 Varustuse purunemine ning raua kaotamine. Kui mingi komponent varustusest puruneb või hobune kaotab raua skeemi ajal, siis ei lubata ratsanikul sooritust vea parandamiseks katkestada. Kui skeemi jätkamine pole võimalik, siis võistleja kõrvaldatakse võistluselt. Kui varustus puruneb või raud tuleb ära enne starti, siis võib „C“ kohtunik võistlejale määrata uue stardiaja.

25.8 FEI poolt lubatud varustus. Igale aastale lisandub FEI poolt lubatud varustuse nimekirja uued lubatud valjaste, suuliste jne. tüübid. FEI poolt koolisõiduvõistlusteks lubatud varustus on lubatud ka ERL koolisõidumäärustikus. Täpse lisatud varustuse nimekirja leiab FEI kodulehelt: <http://inside.fei.org/fei/disc/dressage/useful-docs>, peatükist "Tack and Equipment Information".

26. Abivahendid ja lisavarustus (FEI Art. 428)

26.1 Stekid ja piitsad.

- 26.1.1 Võistlustel on lubatud üks stekk, maksimaalse pikkusega 120 cm, ponidel maksimaalselt 100cm. Nn teleskoop-stekid ei ole lubatud.
- 26.1.2 Tiitlivõistlustel on igasuguse steki kandmine võistluste ajal keelatud.
- 26.1.3 Ühe steki (maksimaalselt 120cm hobustele / 100cm ponidele) kasutamine soojendusväljakul on lubatud.
- 26.1.4 Võistlustel, kus stekk lubatud ei ole, tuleb see käest panna enne, kui sisenetakse võistlusväljaku ümber olevale alale või maneeži, vastasel juhul toob see võistlejale kaasa karistuse. Vt. punkt 39.3
- 26.1.5 Võistluste territooriumil tohivad kanda stekki (max. 120cm/ponidel max. 100cm) või kordepiitsa ainult võistlejad - seda kas hobuse seljas, hobust käe kõrval jalutades hobust või hobust kordetades. Hobuste hooldaja (groom) võib samuti eelnevalt kirjeldatud viisil hobust jalutada (ratsa või käekõrval) või kordetada. Teised hobusega seotud osapooled võivad kanda stekki, juhul kui see ei toimu kokkupuutes hobuse treeninguga.

26.2 Abivahendid.

- 26.2.1 Martingalid, rinnaplaadid, kummiseibid suulistele, igasugused abivahendid (nagu kül-, libisevad- või tasakaalustavad rihmad ja ratsmed, silmaklapid **mis piiravad hobuse vaatevälja**, jms. on võistlustelt kõrvaldamise ähvardusel rangelt keelatud **nii treeningu, soojenduse kui võistlussoorituse ajal**. Lubatud on aga pehmenused sadulavöödele, kapslitele jne.
- 26.2.2 Ühekordsete külgratsmete, kahekordsete libisevate külgratsmetega (*triangle/dreieck zügel*) või kordetamiskapsliga (*lungeing cavesson*) kordetamine ainult ühe kordega on lubatud selleks ette nähtud alal. Korde võib olla kinnitatud kas kordetamiskapsli või trenselvaljaste, mitte aga kangide külge.
- 26.3 **Jalakaitsemed**. Igasuguste jalakaitsete või pindade kasutamine on keelatud, välja arvatud soojendusväljakul ning autasustamistseremoonial. Erandkorras võib peakohtunik lubada kaitsete või pindade kasutamise ekstreemsete ilmastikuolude vms. tõttu kujunenud väga halva pinnasega. Sel juhul tuleb see luba anda enne klassi algust ja sellest teavitada kõiki võistlusklassis osalejaid.
- 26.4 **Kaunistused**. Igasugune hobuse kaunistamine ebatavaliste asjadega, nagu näiteks kaunistustega patsikummid, rosetid, lilled vms. sabas jne., on rangelt keelatud. Võistlustel on siiski eeldatud hobuse laka ja saba normaalne punumine. Kunstsabad/sabapikendused on lubatud vaid ERL eelneval loal. **Mitte ühtegi hobuse kehaosa pole lubatud värvida. Värvainega haavasprei ja salvi kasutamine on lubatud raviotstarbel, kuid mitte eksisteerivate haavade või vigastuste varjamiseks.**
- 26.5 **Kõrvakatted ja putukamaskid**. Kõrvakatted on lubatud kõikidel võistlustel. Kõrvakatted võivad olla materjalist mis summutab müra. Kõrvakatted peavad olema tagasihoidlikud nii värvilt kui disainilt ning ei tohi katta hobuse silmi ning nende all ei tohi kasutada kõrvatroppe. Kõrvatropid on lubatud ainult **hobuste ülevaatusel** ja autasustamisel. Kõrvakatted ei tohi olla kinnitatud kapsli külge. **Putukamaskide kasutamine on keelatud nii treeningul kui võistlusel.**
- 26.6 **Soojendusväljak ja treeningväljakud**. Ülalpool toodud Art 24-26 kehtivad ka soojendusväljakutel ning teistel treeningaladel.
- 26.7 **Identifikatsiooninumber**. Kui võistlustel kasutatakse identifikatsiooninumbreid, siis määratakse korraldaja poolt igale hobusele saabudes identifitseerimise number kogu võistluse ajaks. Füüsilise numbriplaadi peab võistleja ise kaasa tooma. Numbriplaat peab olema diskreetne, valgel põhjal. Numbri värv võib varieeruda. Identifikatsiooninumbrit on kohustuslik kanda hobusel, kes on võistlemas ning ka muul ajal kui ta viibib soojendusväljakutel või treeningaladel või kui teda jalutatakse käe kõrval (võistluspaika saabumise hetkest kuni võistluste lõpuni) nii, et nad oleksid identifitseeritavad kõigi ametnike, kaasa arvatud stjuuardide ja korrapidajate poolt.
- 26.8 Kahtluse korral tuleks varustuse sobivust alati eelnevalt kontrollida võistluste stjuuardi või korrapidaja juures.
- 26.9 **Rangelt on keelatud igat tüüpi valge olluse näiteks suhkrupasta ("marshmallow fluff", habemeajamiskreem jne) kasutamine hobuse suu ümber, et imiteerida suuliste mälumisel tekkivat vahtu. Seda loetakse pettuseks, mis on vastuolus hobuse heaoluga – kuna sellega võib varjata vigastusi mokaadel, ning seda karistatakse kas hoiatuse või kollase kaardiga.**

PEATÜKK 5 – VÕISTLUSTE LÄBI VIIMINE

27. Võistluste korraldajad ja ametnikud (ÜM ptk. 4-6)

- 27.1 Korraldustoimkond. Igal rahvuslikul koolisõiduvõistlusel on korraldustoimkond eesotsas võistluste direktoriga. Korralduskomitee vastutab hobuste majutuse, võistlus- ja treeningväljakute jne. korrasoleku eest, koordineerib vabatahtlike tegevust jne.
- 27.2 Juhend. Korraldustoimkond annab välja juhendi mis kinnitatakse ERLi poolt ning avaldatakse hiljemalt 4 nädalat enne võistluste toimumist.

27.3 Ametnikud. Võistluste läbi viimisest võtavad osa järgmised ametnikud: Kohtunike kogu, võistluste peasekretär, võistluste korrapidaja ning võistluste vetarst. Apellatsioonikomitee olemasolu pole rahvuslikel koolisõiduvõistlustel nõutav.

28. Kohtunike kogu (FEI Art 437)

- 28.1 Kohtunike ülesandeks on hinnata võistlussooritust, ning seeläbi selgitada võistlejate paremusjärjestus.
- 28.2 Kõigil rahvuslikel koolisõiduvõistlustel on soovitatav, et kohtunike kogu koosneks kolmest (3) kohtunikust. A-, L-, M- ja R-klassi ja kollegiaalse hindamisega noorhobuste klassides on lubatud kasutada ka kahte (2) kohtunikku. Tiitlivõistlustel on alati nõutav vähemalt kolm (3) kohtunikku. Erandiks on ST ja ABC taseme skeemid, kus on soovitatav kaks (2) kohtunikku, kuid mida lubatakse läbi viia ühe (1) kohtunikuga.
- 28.3 Rahvuslikke koolisõiduvõistlusi võivad hinnata FEI, ERLi või mõne teise rahvusliku ratsaspordi liidu poolt atesteeritud kohtunikud, kelle kvalifikatsioon lubab hinnata võistluste kavas olevaid skeeme. Kohtunike kategooriate kirjeldus ja kohtunike nimekirjad on avaldatud ERLi kodulehel. Kohtunike asetus Vt. punkt 32.14.
- 28.4 Kohtunike kogu liikmed peavad olema erapooletud ning vältima huvide konflikti hinnatava võistlusklassi osavõtjatega. Huvide konfliktina võib käsitleda olukordi kus kohtunik on seotud ratsaniku ja/või hobuse treeninguga üle 3 päeva 6 kuu jooksul enne võistlust, on võistleva hobuse omanik või kaasomanik, on lähedases suguluses, isiklikus suhtes või materiaalses sõltuvuses võistlejast, hobuse omanikust, treenerist, korraldustoimkonnast jne. Võimalikust huvide konfliktist on kohtunik alati kohustatud informeerima korraldustoimkonda.
- 28.5 Kohtunike kogu tegevusaeg algab 60 min. enne esimese võistlusklassi algust ja lõpeb 30 min pärast ametlike võistlustulemuste välja kuulutamist.
- 28.6 Igale kohtunikule peab olema määratud sekretär (kirjutaja).
- 28.7 Ühelgi võistlusel ei tohiks kohtunik olla kohustatud hindama rohkem kui orienteeruvalt 40 võistlejat päevas. Kohtunik võib hinnata rohkem skeeme vastavalt kokkuleppele korraldajaga.
- 28.8 Igal võistlusel peab olema peakohtunik, kes lahendab võistluste käigus tekkivad probleemid ja situatsioonid, mida antud määrustik ega Üldmäärustik ei reguleeri.
- 28.9 Kui üks kohtunikest muutub hindamisvõimetuks võistlusklassi ajal, siis eemaldatakse tema hinded selle klassi tulemuste lehelt. Kuna tegu on nn *force majeure* olukorraga, siis mingeid kitsendusi sellele klassile ei rakendata.

29. Võistlustele registreerimine (FEI Art. 423, ÜM ptk. 8)

- 29.1 Võistlustele registreerimine toimub vastavalt võistluste juhendis märgitud reeglitele ning tähtaegadele. Võistleja peab tagama kõigi võistlemiseks vajalike dokumentide, litsentside jne. olemasolu.
- 29.2 Tähtaegadest mitte kinni pidamisel või vajalike dokumentide puudumisel on võistluste korraldajal õigus võistleja registreerimist mitte vastu võtta või rakendada kõrgemat stardimaksu. Vastavad tingimused peavad olema eelnevalt kajastatud võistluste juhendis.
- 29.3 Võistluste korraldajatel on vajaduse korral õigus limiteerida võistlejate arvu.
- 29.4 Koolisõiduvõistlustel võib võistleja erandkorras kohtunike kogu loal startida väljaspool arvestust. Selleks tuleb tal siiski tasuda kõik stardimaksud. Väljaspool arvestust startimine pole lubatud tiitlivõistlustel.
- 29.5 Rahvusvahelistele võistlustele registreerimine toimub ERLi kaudu.
- 29.6 Sportlaselt, kes on end võistlustele registreerinud kuid ei ilmu starti võistluste sekretärile sellest eelnevalt ette teatamata, võib sisse nõuda nimetatud klassi(de) stardimaksu(d). Kui võistleja nimetatud stardimaksude tasumisest keeldub, siis võib korraldaja taotleda tema suhtes ERL Kollase hoiatuskaardi rakendamist.

30. Skeemid (FEI Art. 421)

- 30.1 Igal võistlusel on võistlusjuhendis eelnevalt kinnitatud skeemid. ERL võistlustel kasutatakse järgmisi skeeme:
- 30.1.1 **FEI skeemid.** Peale ametlike seenioride skeemide (PSG, I-1, I-1 Freestyle, I-2, GP, GP Freestyle, GP Special jne.) on FEI kinnitanud ka skeemid noorhobustele, lastele, juunioridele, poniratsanikele, noortele jne. Kõiki neid skeeme tohib kasutada ka seeniorite rahvuslikel võistlustel, nt. avatud klassis. Ametlikud FEI skeemid on avaldatud FEI loal ja neid ei tohi FEI võistlustel mingil juhul muuta ega lihtsustada ilma FEI vastava loata.
- 30.1.2 **Rahvuslikud skeemid** jagunevad raskusastmetesse: A, L kergem(LK), L ponid(LP), L raskem (LR), M, R kergem (RK) ja R raskem (RR) ning on valitud ja kinnitatud ERL juhtkonna poolt. ABC ja ST taseme skeemid on mõeldud kasutamiseks treeningvõistlustel ja madalama tasemega rahvuslikel võistlustel ning edetabelipunkte ei anna.
- 30.1.3 **Skeemide sõitmine.** Skeemid tuleb võistlustel läbida mälu järgi ning kõik harjutused peavad olema õiges järjekorras vastavalt etteantud skeemile.

31. Stardijärjekorrad (ÜM ptk. 8, FEI Art. 425)

- 31.1 Stardijärjekorrad loosib võistluste korraldaja. Loositud stardijärjekorrast võidakse kõrvale kalduda peakohtuniku otsusega eriti mõjuvate põhjuste olemasolul.
- 31.2 Kui ühel võistlejal on rohkem kui üks hobune, siis võib ta valida, millises järjestuses ta oma hobustega startida soovib, kui ta teatab sellest võistlustele registreerimisel. Sel puhul tuleb stardi järjekord koostada nii, et ühe võistleja hobuste vahele jääks vähemalt 5 võistlejat. Kui see pole võimalik, antakse võistlejale enne startimist soojenduseks lisa-aega. Stardijärjekordade koostamisel tuleb arvesse võtta ka klasside vahel toimuvaid autasustamistseremooniaid.
- 31.3 Võistlusklassile eelneval päeval avalikustatakse ajakava, millel on näidatud iga võistleja stardiaeg. Avaldatud ajagraafikust tuleb püüda kinni pidada. Teine võimalus on jagada võistlejad rühmadesse, kusjuures iga rühma esimene startija saab täpse stardikellaaja ning ülejäänud arvestavad oma stardiaja sellele vastavalt.
- 31.4 Kui avaldatud ajagraafikusse tuleb vajaduse korral teha muudatusi, siis peaks korraldaja tegema kõik võimaliku, et kõiki võistlejaid sellest teavitada.
- 31.5 Kui avalikustatud ajagraafikus kirjasolev võistleja jätab ilma mõjuva põhjusega starti ilmumata, võidakse talle määrata karistus.
- 31.6 Ratsanik ei ole kohustatud alustama oma sooritust varem kui ajagraafiku alusel arvestatud stardiajal.
- 31.7 Kahe osavõistlusega võistlustel (nt. tiitlivõistlused) on lubatud teise võistlusala stardijärjekord määrata loosimise asemel esimese osavõistluse tulemuste alusel pööratud paremusjärjekorras, s.t. esimesena stardib kõige nõrgem ning viimasena kõige tugevam võistleja.
- 31.8 Väljaspool arvestust startivad sportlased paigutatakse koolisõidu võistlusel stardijärjekorra etteotsa. Lisaks vt. punkt 29.4.

32. Võistlusväljak (FEI Art. 429, Vt. Lisa 1 Võistlusväljak)

- 32.1 **Mõõtmed.** Lauge ja tasane võistlusväljak peab olema 60m pikk ja 20m lai või 40m pikk ja 20m lai. Väljakut mõõdetakse aia seest. Võistlusväljaku kõrguste vahe pikal küljel või diagonaalil ei tohiks ületada 0,60 m. Võistlusväljaku kõrguste vahe lühikesel küljel ei tohiks ületada 0,20 m.
- 32.2 **Pinnas** peaks koosnema valdavalt liivast. Korraldustoimkond peab tagama võistlusväljaku hooldamise (silumise ja vajaduse korral kastmise) kogu võistluse ajal. Lubatud on kasutada ka muruväljakut, juhul kui selle pinnas pole ilmastikutingimuste tõttu liiga libe või kõva. Tiitlivõistlustel on liivapinnase kasutamine tungivalt soovituslik.
- 32.3 **Asukoht.** Võistlusväljak tuleb paigutada nii et liiklus, hobusekooplid jms. ei häiriks võistlejaid. Publik peab olema võimaluse korral aiast eraldatud vähemalt 10 m kaugusele. Võistlejate ja publiku turvalisus peab olema korraldustoimkonna prioriteet.
- 32.4 Kui võistlus toimub kinnises maneežis, siis peaks koolisõiduaed olema võimaluse korral vähemalt 2m seintest eemal.

- 32.5 **Piirdeaed.** Võistlusväljak peaks olema piiratud madala valge umbes 0.30m kõrguse teiseldata moodulaiaga. Aed peab olema selline, et hobusel pole võimalik oma kapja sinna kinni astuda ning ei tohi sisaldada metallist komponente.
- 32.6 **Sisenemine.** Võistlusväljakule sisenemine toimub A-tähe juurest, seetõttu peab A-tähes olema vähemalt 2m laiune „värav“ või vähemalt 2m jagu aeda A -tähe juures peaks olema kergesti teiseldata, et lasta võistlejaid aeda sisse ja sealt välja. Kui sissepääs koolisõiduaeda jäetakse avatuks, siis peab see olema avatud kogu võistlusklassi jooksul. Tiitlivõistlustel peab sissepääs peab olema võistlussoorituse ajal suletud.
- 32.7 **Eritingimused.** Võistlusväljaku mõõtmeid ja pinnast puudutavatest sätetest on lubatud kohalike eritingimuste tõttu kõrvale kalduda, kui sellest teatatakse võistluste juhendis.
- 32.8 Võistleja ei tohi mingil juhul kasutada võistlusväljakut muul ajal kui ainult võistlussoorituseks või ajal kui võistluste korraldajad on võistlusväljaku treeninguteks avanud. Selle reegli eiramine on karistatav diskvalifikatsiooniga. Kõik erandid selles suhtes tuleb kooskõlastada võistluste peakohtunikuga.
- 32.9 **Tähistus.** Koolisõiduaed peab olema tähistatud tähtedega (Vt. Lisa koolisõiduväljak)
- 32.9.1 Tähed oleks soovitatav paigutada nii, et võistlejal, kohtunike kogul ja publikul on võimalik neid näha kõikjalt võistlusväljaku juures viibides. Sisemaneežis võib tähed kinnitada seinale.
- 32.9.2 Piirdest väljaspool asuvad tähed peaksid olema selgelt märgitud ja asetsema 0.50 m kaugusel koolisõiduaiast. Lisaks tuleks tähega ühele joonele asetada spetsiaalne tähis ka aiale endale.
- 32.9.3 A-täht peaks olema paigutatud aiast 5m-15m eemale, et mitte segada võistlejate aeda sisenemist.
- 32.9.4 Tähtedel ja tähealustel ei ole lubatud avaldada reklaami.
- 32.9.5 Kaunistused ja dekoratsioonid (näiteks lillepotid, igihaljad pöösad) peavad olema paigutatud vähemalt 0.50m kaugusel koolisõiduaiast.
- 32.10 **Kohtunike paigutus** võistlusväljaku ääres.
- 32.10.1 Kolm kohtuniku paigutatakse väljaku lühikesele küljele väljaspool võistlusväljakut, õues toimuvatel võistlustel max. 5m ja min. 3m kaugusele ning sisemaneežis toimuvatel võistlustel min. 2m kaugusele võistlusväljakust. Peakohtunik (C) istub keskliini pikendusel, teised kaks (M ja H) 2.50m väljaku pikkade seinte pikendustest seespool. Välivõistlustel paigutatakse kaks küljekohtunikku (B ja E) võistlusväljakust 3-5m kaugusele vastavalt B ja E tähtede juurde, kinnises maneežis toimuvatel võistlustel vähemalt 2m kaugusele väljakust.
- 32.10.2 Kui hindab ainult 2 või 3 kohtunikku, peaks üks istuma võimaluse korral pika külje peal. Sisevõistlustel paigutatakse kohtunikud istuma arvestades kohalikke olusid, maksimaalselt arvesse võttes eeltoodud nõudeid.
- 32.10.3 Laste klassides kollegiaalse komponendiga skeemides istub tehnilist komponenti hindav kohtunik tähes C ning kaks kvaliteedi komponenti hindavat kohtunikku koos tähes E või B.
- 32.10.4 Kohtunike töökohad. Kohtunike tarvis peaksid olema eraldi paviljonid või laua ja toolidega varustatud platvormid. Need peaksid asuma vähemalt 0.5m (Vabakavade jaoks isegi soovitatavalt kõrgemal) võistlusväljaku tasapinnast, et anda kohtunikele paremat ülevaadet väljakul toimuvast. Kohtunike paviljon peaks mahutama vähemalt 4 inimest. Väljaku pikale küljele (E ja B) asetatud paviljonidest peaks kohtunikel olema hea ülevaade kogu väljakust. "C" kohtuniku peab korraldaja varustama kella, gongi või vilega. Sõltuvalt kohalikest oludest ja ilmastikutingimustest võivad kohtunikud hinnata ka autodest, tribüüni pealt selleks eraldatud kohalt vms. Korraldajad peavad sel juhul tegema kõik võimaliku, et kohtunik saaks oma tööd teha häirimatult.
- 32.11 **Paus.** Soovitatav on teha 10-minutilisi pause iga 1-2 tunni järel, et siluda platsi. Paus või vaheaeg (nt. lõuna vms.) koolisõiduvõistlusel ei tohi kesta kunagi kauem kui 2 tundi.

33. Soojendusväljak.

- 33.1 Võistluse korraldajad peaksid võistlejatele võimaldama soojendusväljaku, mis oleks soovitatavalt võistlusväljakuga samades mõõtmetes ja võimalikult sarnase pinnasega ning korralikult hooldatud.

- 33.2 Kui see kohalike olude tõttu võimalik ei ole, tuleks võistlejatele avada võistlusväljak, kas soojenduseks või treeninguks eelnevalt juhendis välja kuulutatud tingimustel. Kui vähegi võimalik, siis võistlusväljak peaks ametliku treeningu ajal olema samamoodi üles seatud nagu võistlussoorituse ajal (s.t. samad lilled, plakatid, kaunistused väljaku ääres jne).
- 33.3 Stjuuard või korrapidaja peaks viibima väljakul või väljaku läheduses kõikide soojenduste ning ametliku ajakava järgi välja kuulutatud treeningute ajal, alates antud võistluste tallide ametlikust avamisest.
- 33.4 Juurdepääs soojendusväljakule peab olema tagatud vähemalt 60 min enne esimese võistlusklassi starti.
- 33.5 Võistluste ajal pole igasugused treeningud ega soojendus lubatud mujal kui selleks ette nähtud väljakul, võistluste korrapidaja järelevalve all. Selle punkti eiramise võib sportlasele kaasa tuua ERL Kollase hoiatuskaardi.
- 33.6 **Treeningmeetodid soojendusväljakul** (FEI Stewards Manual Dressage Annex XIII) enne ja pärast võistlussooritust ei tohi ohtu seada hobuse heaolu.
- 33.6.1 Treeningsessiooni mõiste. Treeningsessiooni sisse arvestatakse soojendus, võistlussooritus ja võimalik võistlussooritusele järgnev treening. Ühegi intensiivse treeningsessiooni kestvus ei tohi ületada 1 tundi, välja arvatud eriolukorras ja ülemkorrapidaja loaga. Treeningsessioon peab sisaldama regulaarseid lõdvestus- ja puhkeperioode sammul. Võistlussooritusele järgnev treening ei tohi kesta üle 10 minuti. Treeningsessioonile eelnevat ja järgnevat hobuse jalutamist sammus ei loeta treeningsessiooni hulka.
- 33.6.2 Võistlussooritusele eelneva treeningsessiooni käigus on lubatud ja soovituslik hobuse sirutamine ning erinevate kaela-asendite kasutamine. Sügavad ning liialdatud painutused on lubatud ainult väga lühiajaliselt.
- 33.6.3 Stjuuardil on õigus vahele segada kui ta märkab järgmisi rikkumisi:
- 33.6.3.1 Ekstreemne hobuse painutamine, mis on saavutatud liigse jõu kasutamise ja agressiivse ratsutamise tulemusena.
- 33.6.3.2 Ühe fikseeritud kaela-asendi nõudmine hobuselt üle 10 minuti korraga.
- 33.6.3.3 Hobune on silmnähtavalt väsinud ja/või stressis.
- 33.6.4 Stjuuardil on õigus paluda ratsanikku teha sammupaus kui ta näeb, et ratsaniku stress põhjustab hobusele ebasoovitavat koormust.

34. Võistlussooritus (FEI Art.430)

- 34.1 **Stardimärguanne.** Stardimärguandeks on üldjuhul kell, aga selleks võib olla ka näiteks gong või vile.
- 34.2 **Võistlusaeda sisenemine.**
- 34.2.1 Pärast seda kui "C" kohtunik kella helistab, peab võistleja sisenema võistlusaeda punktist A 45 sekundi jooksul. Muusikalises vabakavas peab ratsanik 45 sek jooksul pärast kella helistamist andma märguande muusika alustamiseks ning sisenema võistlusväljakule 30 sek jooksul muusika alustamisest. Kui võistleja nendest ajalimiitidest kinni ei pea, karistatakse teda selle eest mittekumulatiivse veaga (-0.5%).
- 34.2.2 Kui hobune pärast kella helistamist kuid enne võistlusväljakule sisenemist roojab või urineerib, siis peatatakse aja lugemine ning jätkatakse siis kui hobune stardiks valmis on.
- 34.2.3 Välistingimustes peetavatel võistlustel lubatakse võistlejal enne stardimärguannet siseneda võistlusväljaku ümber olevale alale.
- 34.2.4 Sise- ja välistingimustes peetavatel võistlustel, kus pole võimalik hobusega ümber aia sõita, lubatakse võistlejail siseneda võistlusaeda enne kui kohtunik skeemi alustamiseks kellaga märku annab. Pärast kella alustab võistleja skeemi aia seest või väljub aiast, kui enne klassi algust on korraldajad ja kohtunike kogu otsustatud et see praktiliseks osutub.
- 34.2.5 Stardimärguande andmise (kella helistamise) eest vastutab "C" kohtunik.
- 34.2.6 Võistlustel on soovituslik, et kell, mis näitab 45/90 sek möödumist, peaks olema võistlejale ja kohtunikule selgelt nähtav.

- 34.3 **Aeg.** Koolisõidus võetakse aega soorituse ajal ainult vabakavas (Küris). Aeg, mis on märgitud kohtunike hinnetelehele, on vaid informatiivne.
- 34.4 **Võistlussoorituse algus/lõpp.** Võistlussooritus (skeem) algab sissesõiduga A-st ning lõpeb pärast skeemi lõpus olevat peatust ja tervitust. Ratsanik peab lahkuma võistlusväljakult skeemis nõutud moel punktist A. Võistlussooritust ei loeta siiski lõpetatuks enne kui korrapidaja/stjuuard on saanud võimaluse varustuse ja/või hobuse veritsuse kontrolliks. Igasugused intsidendid, mis leiavad aset enne sissesõitu või pärast lõputervitust, ei mõjuta soorituse eest saadavaid hindeid.
- 34.5 **Tervitus.** Tervitamine toimub vastavalt skeemile programmi alguses ja/või lõpus järgnevalt: ratsanik võtab ratsmed ühte kätte, mille järel mehed kergitavad peakatet, naised viivad käe küljele ja tervitavad peanoogutusega. Vormiriietuses ratsanikud annavad au. Kui ratsanik kasutab turvakiivrit, viib ta käe küljele ja tervitab peanoogutusega. ~~Silindrit kandev meesratsanik võib oma valikul tervitada kas eemaldatud peakattega või lihtsalt noogutada.~~ Kui võistleja kannab stekki samas käes, millega ta ka tervitab, siis võetakse stekk tervituse ajaks koos ratsmetega teise kätte. Kui võistleja ei tervita, siis märgitakse talle selle eest **tehniline (mittekumulatiivne) viga -0.5% Vt. Tehnilised (mittekumulatiivsed)** vead p. 39.3.6).

35. Tehnilised tõrked ja eriolukorrad (FEI Art.430)

- 35.1 Tehniline tõrge. Kui tehnilised probleemid, takistavad võistlussoorituse läbi viimist, siis annab "C" kohtunik kella helistamisega ratsanikule märku skeemi katkestamisest. Sellest mõjutatud võistleja peaks naasma oma skeemi lõpetamiseks siis, kui olud seda lubavad. Helisüsteemi tõrke kohta muusikalise vabakava soorituse ajal - vt. Lisa 2 Muusikaline vabakava.
- 35.2 Ekstreemsete ilmastikutingimuste või teiste väliste häirivate tegurite puhul tuleks toimida samuti nagu eelmises punktis kirjeldatud tehnilise tõrke korral. Võistluste katkestamiseks võib soovitusena anda ka korralduskomitee. Võistluse katkestamiseks keset võistlussooritust helistab C-kohtunik kella ning arutab skeemi katkestanud sportlasega võimalusi soorituse lõpetamiseks.
- 35.3 Kui sportlase skeem katkestati eriolukorra tõttu, siis võib sportlane valida kas ta sõidab skeemi uuesti või jätkab pooleli jäänud kohast. Enne katkestust antud hinded jäävad muutmatuks.
- 35.4 Kui võistlusaias on võõrkeha, mis võiks võistlussooritust segada, siis peab C kohtunik skeemi katkestama. Võistleja võib jätkata siis, kui võõrkeha on võistlusväljakult kõrvaldatud.

36. Hindamine (FEI Art. 432)

- 36.1 Kõik harjutused ning üleminekud mida kohtunikud peavad hindama, on hinnete lehel numbritega tähistatud.
- 36.2 **Hindamiskaala.** Iga kohtunik hindab sooritust skaalal "0"st kuni "10"ni, sealjuures "0" on madalaim ja "10" kõrgeim võimalik hinne. Hinnete skaala on järgnev:
- 10 - Suurepärase
  - 9 - Väga hea
  - 8 - Hea
  - 7 - Küllaltki hea
  - 6 - Rahuldav
  - 5 - Piisav
  - 4 - Ebapiisav
  - 3 - Küllaltki halb
  - 2 - Halb
  - 1 - Väga halb
  - 0 - Mitte sooritatud

Hindamine ½ hinde täpsusega (0.5 – 9.5) on lubatud kohtuniku äranägemise järgi, nii harjutuste eest kui üldhindenä.

Noorhobuste ja laste kollegiaalse hindamisega või kollegiaalse komponendiga skeemides on lubatud hindamine kümnnendiku täpsusega (näiteks 5.7 või 7.2)
Muusikalistes vabakavades on lubatud kasutada hindeid $\frac{1}{2}$ hinde täpsusega kõikide hinnete puhul ning kümnnendiku hinde täpsusega hindeid artistlikkuse eest.

36.3 “Mitte sooritatud” tähendab, et praktiliselt ühtegi harjutuses nõutud liikumist ei ole sooritatud.

36.4 **Üldhinne.** “Üldmulje” üldhinne võistluspaari harmoonilise esituse, ratsaniku asendi, istaku ning juhtimisvahendite diskreetse ja efektiivse kasutamise eest antakse pärast võistlussoorituse lõppu. Üldhinne antakse “0”st kuni “10”ni, $\frac{1}{2}$ hinde täpsusega. ST ja ABC skeemides võib olla peale ratsaniku hinde ka teisi esituse kvaliteeti peegeldavaid üldhindeid.

36.5 Olulisemad ja keerulisemad harjutused võivad olla FEI või skeemi välja töötaja poolt fikseeritud koefitsiendiga.

37. Hinnetelehed (FEI Art. 433)

37.1 Hinnetelehtedele märgivad kohtunikud hinded võistleja poolt sooritatud harjutuste eest. Kõik parandatud hinded peavad olema kinnitatud kohtuniku allkirjaga.

37.2 Kohtunike hinded peavad olema jäädvustatud tindi või pastapliiatsiga.

37.3 Olemas on ka tulp kohtunike kommentaaride jaoks, kus kohtunik peaks, niipalju kui võimalik, selgitama antud hinde põhjuseid. Kommentaarid on tungivalt soovitatavad kui hindeks antakse “5” või vähem.

37.4 Hinnetelehed antakse pärast võistlusklassi tulemuste välja kuulutamist võistlejatele. Ainult tiitlivõistlustel säilitab ERL hinnetelehtedest koopiad.

37.5 Kõigi Eestis kasutatavate koolisõidu skeemide hinnetelehti saab alla laadida ERLi ja FEI kodulehtedelt.

38. Vead (FEI Art 430)

38.1 Iga soorituse jooksul tehtud ametliku vea eest, hoolimata sellest kas kohtunik helistas kella või mitte, tuleb võistlejat karistada.

38.2 **Kumulatiivsed vead.** Olukorrad, mida loetakse kumulatiivseteks vigadeks ning mille eest rakendatakse karistuse maha võtmist tulemuse protsendist, on järgmised:

38.2.1 **Eksimine sõidurajal.**

38.2.1.1 Kui võistleja teeb vea ehk „eksib sõidurajal“ (sooritab vale pöörde, jätab vahele harjutuse, jne.) hoiatab “C” kohtunik teda kella helistamisega ning teatab vajaduse korral võistlejale koha, kust ta peab uuesti skeemi jätkama ja järgmise harjutuse, mida ta sooritama peab. Seejärel jätkab võistleja iseseisvalt.

38.2.1.2 Mõnel juhul, kui võistleja teeb eksimuse sõidurajalt ja kella helistamine segaks asjatult soorituse kulgu – näiteks kui võistleja teeb keskmisest traavist koondsammule ülemineku V asemel K-s või, sõites galopis A-st keskliinile, sooritab pirueti L-i asemel D-s. Sel juhul on „C“ kohtuniku otsustada kas kella helistamine on otstarbekas. Kui aga kella ei helistata ning skeem nõuab sama harjutuse kordamist ning võistleja teeb sama vea, siis karistatakse teda vaid ühel korral. Kui “C” kohtunik arvestab võistlejale vea ilma kella helistamata, siis peab ta ka teistele kohtunikele sellest teatama.

38.2.1.3 Võistleja ei tohi harjutust korrata, välja arvatud juhul kui “C” kohtunik helistab kella ja veast teatab. Kui aga võistleja on harjutuse sooritamist alustanud ning püüab sama harjutust uuesti teha, siis kohtunikud peavad arvestama ainult esimesena sooritatud harjutust ning samal ajal karistama võistlejat „eksimuse eest sõidurajal“.

38.2.1.4 „C“ kohtunik peab otsustama, kas eksimus rajal sooritati või mitte, ning teiste kohtunike punktisummad korrigeeritakse sellele vastavalt.

38.2.2 **Eksimine sooritusel.** Kui võistleja teeb vea ehk “eksib sooritusel” (näiteks kergendab täisistaku asemel), siis karistatakse teda sama moodi nagu „eksimuse eest sõidurajal“.

38.2.3 Tehnilised ehk mittekumulatiivsed vead.

38.2.3.1 Võistlusväljakule ja/või võistlusväljakut ümbritsevale alale* ilmumine stekiga (kui antud võistlustel on steki kandmine keelatud), kaitsmeid/pindesid kandva hobusega või puudustega ratsaniku võistlusvormis (näit. ilma kinnasteta). Kui kohtunik märkab seda puudujääki alles siis kui skeem on alanud, siis peatab C kohtunik ratsaniku ning vajaduse korral lubatakse abilisel minna võistlusväljakule, et aidata ratsanikku puuduse kõrvaldamisel. Võistleja kas alustab skeemi uuesti (väljaku seest) või jätkab skeemi poolelijäänud kohast. Juba pandud hinded püsivad muutumatutena.

*Juhul kui ümber võistlusväljaku pole võimalik sõita ja ratsanik alustab võistlussooritust võistlusväljakult aia seest, siis samastatakse võistluspaari poolt enne skeemi alustamist võistlusväljakul veedetud aeg võistlusväljakut ümbritseval alal veedetud ajaga.

38.2.3.2 Võistlusväljakule sisenemine hiljem kui 45 sek peale stardimärguannet (kella) kuid siiski 90 sek jooksul.

38.2.3.3 Võistlusväljakule sisenemine enne stardimärguannet.

38.2.3.4 Muusikalises vabakavas võistlusväljakule sisenemine hiljem kui 30 sek muusika algusest alates.

38.2.3.5 Identifikatsiooninumbri mitte kandmine kui antud võistlustel identifikatsiooninumbreid kasutatakse.

38.2.3.6 Ratsanik ei võta ratsmeid tervitusel ühte kätte.

38.2.3.7 Hääle kasutamine või korduv keele laksutamine.

38.2.3.8 Kui muusikaline vabakava on lühem või pikem skeemis näidatud ajalimiidist, siis võetakse artistlikkuse koondhindest maha -0,5% (protsendipunkti). Andeksantav on kuni 10 sek. kummalegi poole nihkumine, eriti kui tegu on häirivate ilmastikutingimustega või helisüsteemi probleemidega.

38.2.3.9 Muusikalises vabakavas ette tulevate tehniliste vigade puhul võetakse -0.5% (protsendipunkti) iga vea eest maha tehnilise soorituse koondhindest.

38.2.4 Märkamata jäänud viga. Kui kohtunike kogu viga tähele ei pane, jääb õigus võistlejale.

39. Karistused (FEI Art 430)

39.1 Rahvuslikes R_{kergemal} ja R_{raskemal} klassides ning FEI Seeniorite ning Noorte klassides toovad kumulatiivsed vead (eksimine sõidurajal või eksimine sooritusel) tehnilistes skeemides kaasa järgmised karistused, mis võetakse maha võistleja poolt saavutatud tulemuse protsendist iga kohtuniku hinnetelehelt:

Esimene viga -2% (protsentipunkti) saavutatud tulemusest

Teine viga Võistluselt kõrvaldamine

39.2 Rahvuslikes ST, ABC, A, L ja M skeemides ning FEI Laste, Poniratsanike, Juunioride ja Noorhobuste klassides toovad kumulatiivsed vead (eksimine sõidurajal või eksimine sooritusel) kaasa järgmised karistused, mis võetakse maha võistleja poolt saavutatud tulemuse protsendist iga kohtuniku hinnetelehelt:

Esimene viga -0,5% (protsendipunkti) saavutatud tulemusest

Teine viga -1% (protsendipunkt) saavutatud tulemusest

Kolmas viga Võistlustelt kõrvaldamine

39.3 **Tehnilised (ehk mittekumulatiivsed vead)** ei too kaasa võistlustelt kõrvaldamist, kuid toovad kaasa - 0.5% (protsendipunkti) maha võtmise võistleja tulemusest (%) iga tehnilise vea kohta ~~poolt kogutud punktisummast~~ iga kohtuniku hinnetelehelt. ~~enne tulemuse protsendi arvutamist.~~

40. Võistlustelt kõrvaldamine (FEI Art 430)

Võistluselt kõrvaldamiseks võivad olla järgmised põhjused:

- 40.1.1 **Hobuse lonkamine.** Kui „C“ kohtunik märkab, et võistlusel osalev hobune selgelt lonkab ja seda longet ei ole võimalik pidada ajutiseks tasakaalukaotuseks, helistab ta kella ning informeerib ratsanikku võistlustelt kõrvaldamisest. See otsus on lõplik.
- 40.1.2 **Vastuhakk.** Iga vastuhakku, mis takistab skeemi jätkamist kauem kui 20 sekundit, karistatakse võistluselt kõrvaldamisega. Kui on tegemist vastuhakuga, mis ohustab võistlejat, hobust, kohtunikke või pealtvaatajaid, siis võib turvalisuse tagamiseks võistlustelt kõrvaldamine toimuda ka enne 20 sekundi möödumist. Sama kehtib ka enne võistlusväljakule sisenemist ~~või võistlusväljakult väljumisel~~ toimuva vastuhakuga.
- 40.1.3 **Hobuse ohjeldamatu käitumine.**
- 40.1.4 **Hobuse või/ja ratsaniku kukkumine.**
- 40.1.5 **Ratsaniku hobuse seljast maha tulemine.**
- 40.1.6 **Skeemi ajal võistlusväljakult lahkumine.** Väljakult lahkunuks loetakse hobust, kes väljub nelja jalaga võistlusväljakult võistlussoorituse ajal. Vastavalt olukorrale võib „C“ kohtunik võib lubada võistlejal skeem lõpuni sõita, aga seda sõitu ei hinnata.
- 40.1.7 **Teine või kolmas viga** (eksimine sõidurajal või eksimine sooritusel) skeemi jooksul. Vt. Art 39.1 ja 39.2.
- 40.1.8 **Väline abi.** Kõrvaliseks abiks sõitjale või hobusele loetakse igat kõrvalist sekkumist (häälega, käeviibetega, elektroonilise kommunikatsiooniseadme kasutamine jne.) võistlussoorituse ajal.
- 40.1.9 **Hobuse julm kohtlemine.**
- 40.1.10 **Olukord kus soorituse jätkamine on vastuolus hobuse heaoluga** ja/või ratsanik kasutab vägivaldset sõidustiili.
- 40.1.11 **Hobuse/ratsaniku kombinatsioon ei suuda täita antud taseme nõudmisi.**
- 40.1.12 **90 sek jooksul starti mitte ilmunine.** Erandiks on mõjuv põhjus, millest tuleb teatada „C“ kohtunikule. Mõjuvaks põhjuseks võib olla näiteks raua kaotamine.
- 40.1.13 **Lubamatu varustuse või riietusega võistlusväljakule ilmunine, v.a. punktis 38.2.3.1 kirjeldatu.**
- 40.1.14 **Värske veritsus.** Kui „C“ kohtunik kahtlustab, et hobusel esineb ükskõik kus värske veritsus, peatab ta skeemi ning vaatab hobuse üle. Kui hobusel tuvastatakse värske veritsus, siis võistluspaar kõrvaldatakse võistluselt. Kui kontrollimisel värsket veritsust ei esine, võib ratsanik skeemi jätkata.
- 40.1.15 Kui korrapidaja avastab pärast võistlussooritust läbi viidud kontrolli käigus veritsuse hobuse suus või külgedel, kannuste piirkonnas, siis informeerib ta sellest „C“ kohtunikku, kes võistluspaari võistluselt kõrvaldab. Veritsuse korral otsustab võistluste veterinaar, kas hobune saab võistlust jätkata.
- 40.1.16 Kui korrapidaja avastab pärast võistlussooritust läbi viidud kontrolli käigus värsket veritsust mujal kui hobuse suus või külgedel kannuste piirkonnas, siis võistluspaari automaatselt võistluselt ei kõrvaldata. Veterinaar vaatab hobuse üle ning „C“ kohtunik otsustab, vastavalt veterinaari soovitusetele, kas hobune võib jätkata võistlemist järgmistes startides samal või järgneval päeval. Kui kohtunik otsustab, et hobuse seisund edasist võistlemist ei luba, siis juba lõpetatud soorituse tulemus jääb jõusse.
- 40.1.17 Kui hobune on punkti 40.1.15 või 40.1.16 põhjal võistluselt kõrvaldatud, või kui hobune on end skeemi käigus vigastanud, või kui hobusel ilmneb veritsus pärast skeemi lõpetamist, siis peab võistluse veterinaararst hobuse enne järgmist starti (võistluste samal või järgnevatel päevadel) üle vaatama ning otsustama, kas hobusel lubatakse edasi võistelda. Veterinaararsti sellekohane otsus on lõplik ja edasikaebamisele ei kuulu.

41. Tulemused (FEI Art. 434, ÜM ptk. 8)

41.1 **Tulemuste arvutamine.** Peale igat sooritust, kohtunike üldhinnete märkimist ja hinnete lehtede allkirjastamist antakse lehed edasi punktide lugejatele. Hinded korrutatakse vastavalt koefitsientidele ning liidetakse. ~~Saadud punktisummast lahutatakse miinuspunktid mittekumulatiivsete vigade eest (vt. KM Art 39.3)~~ ning arvutatakse tulemus protsendina võimalikust maksimaalsest punktisummast. Lõpuks lahutatakse igast protsendist kumulatiivsete ja tehniliste (mittekumulatiivsete) vigade eest saadud karistuspunktid (protsendipunktid) (Vt. KM Art 39.1 ja 39.2). ~~Miinuspunktid ja~~ Karistuspunktid võetakse maha iga kohtuniku hinnete lehelt.

41.2 Võistleja tulemus saadakse kõikide kohtunike hinnete liitmisel. Tulemust väljendatakse protsendina skeemi maksimaalsest punktisummast.

41.3 Kõigis võistlusklassides on võitja suurima protsendiga ratsanik, teine koht kuulub paremuselt järgmise protsendiga ratsanikule jne.

41.4 **Võrdsed tulemused.** Protsendi võrdsuse korral auhinnalistel kohtadel annavad parema koha järgmised tingimused:

41.4.1 Kui skeemi hindavad 3 või 5 kohtunikku, siis võrdse tulemusprotsendi korral arvestatakse paremus välja **mediaantulemuse põhjal**. Mediaantulemus on võistluspaari kasvavas järjestuses paigutatud kohtunike tulemuste rea keskel asetsev tulemus.

Näide: Kui paar saavutas kohtunikelt tulemused 67% - 69% - 70%, siis antud juhul on mediaantulemuseks 69%.

41.4.2 Kui skeemi hindavad 2 kohtunikku, siis kuulub paremus paarile, kelle madalam tulemus osutub paremaks.

Näide:

Paari A tulemusteks on 65% - 66% = 65.5%

Paari B tulemuseks on 64.5% - 66.5% = 65.5%

Antud juhul saavutab paremuse paar A, kelle madalam tulemus 65 on kõrgem paari B madalamast tulemusest 64.5.

41.4.3 Kui skeemi hindab 1 kohtunik (ABC, ST), siis kuulub paremus paarile, kellel on kõrgem üldhinnete summa.

41.4.4 Noorhobuste skeemides paremuse leidmiseks tuleb liita „Kuulekuse“ ja „Perspektiivi“ hinded ning jagada tulemus kahega. Paremus kuulub kõrgema keskmise hindega paarile. Kui tulemus on ikka võrdne, siis kuulub paremus kõrgema „Kuulekuse“ hindega paarile.

41.4.5 Ülejäänud kohtadel jäävad ratsanikud võrdse protsendi korral kohta jagama.

41.5 Paremus selgitamiseks tiitlivõistlustel (kompleksarvestuses) teisendatakse tulemusprotsendid punktideks 1:1, liidetakse omavahel osavõistlustel saadud punktid ning võitjaks on suurima punktide summa saanud võistleja. Punktide summa võrdsuse korral annab paremuse kõrgem tagajärg viimasel osavõistlusel.

41.6 Protsendi võrdsuse korral Vabakavas (Kür) otsustab paremuse kõrgem hinne artistlikkuse eest.

41.7 Et ratsaniku sooritus läheks arvesse, peab tema lõplik protsent olema vähemalt 50%.

42. Tulemuste avaldamine (FEI Art. 435, ÜM ptk. 9)

42.1 Pärast igat sooritust avaldatakse võistleja lõpptulemusele lisaks ka iga kohtuniku punktisumma/protsent.

42.2 Näiteks protsendid kohtunikelt:

E= 69.990% H=70.333% C=70.205% M=71.120% B= 69.660%

Lõplik tulemus: 70.261%

42.3 Kõik tulemused tuleb avaldada protsentides, ära tuleb näidata kolm kohta peale koma.

- 42.4 Kui võistleja ei saa tulemust kirja (võtab end stardinimekirjast maha, katkestab, diskvalifitseeritakse, ei ilmu starti jne), siis peab see põhjus kajastuma ka võistluste tagajärgedes võistleja nime taga.
- 42.5 Võistlusala auhinnaliste kohtade võitjad tuleb teatavaks teha ning tulemused avalikustada hiljemalt 20 min peale võistlusala lõppu, kui pole laekunud proteste. Alates sellest ajast on võistlejatel ja/või nende esindajatel õigus sekretariaadis tutvuda võistluste protokollidega.

43. Autasustamine ja võistluste lõpetamine (FEI Art. 436, ÜM ptk 9)

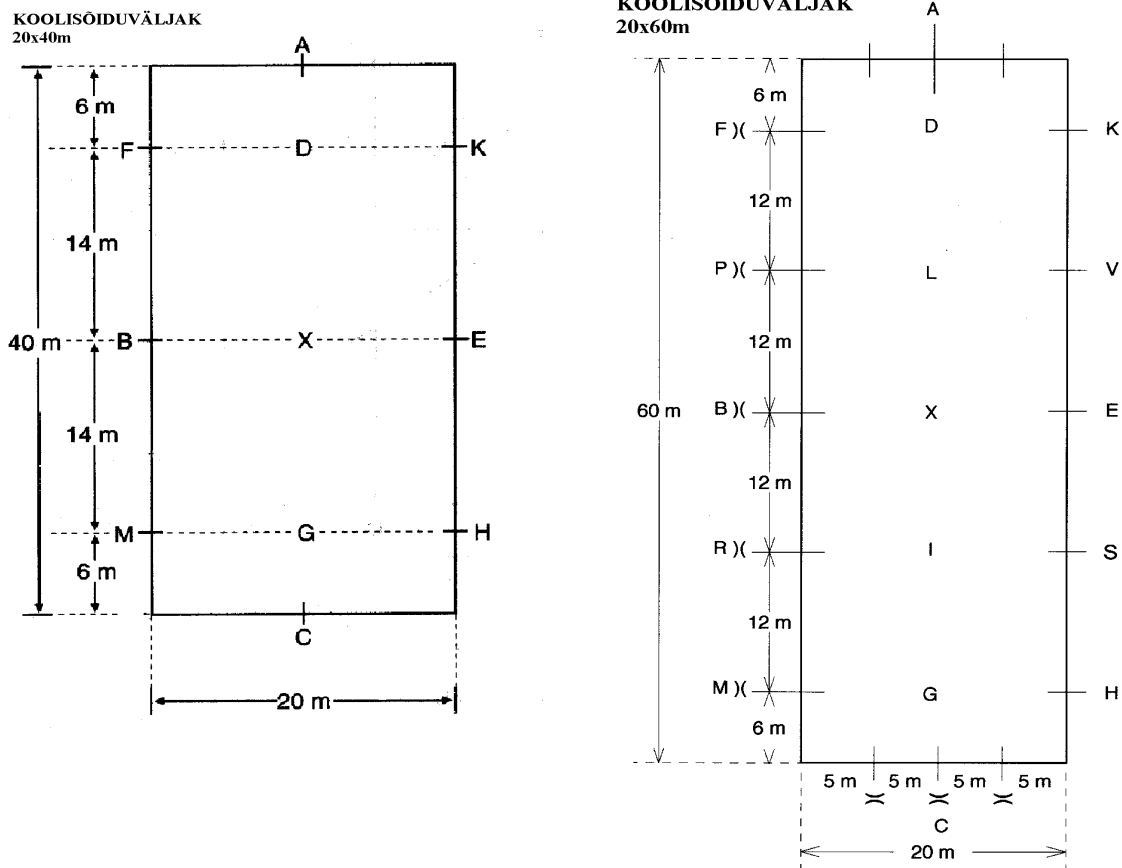
- 43.1 Autasustamisest osavõtt on auhinnalise koha saanud ratsaniku/hobuse kombinatsioonile kohustuslik. Vastavalt juhendile tuleb autasustamisele ilmuda kas hobuse seljas või ilma hobuseta. Mitteilumuse tagajärjeks võib olla koha ning auhinna (roseti, esemelise auhinna, auhinnaraha) kaotamine.
- 43.2 Kui auhinnatseremoonia toimub hobustel, siis on üldise turvalisuse või hobuse heaolu nimel võistlejal lubatud minna autasustamisele võistlusklassist osa võtnud hobusest erineva hobusega.
- 43.3 Riietus ja varustus peavad olema samad mis võistluse ajal, kuid hobustele on mustad või valged pinded lubatud.
- 43.4 Rosetid on soovitatav kinnitada hobuste valjastele enne tseremoonia algust.
- 43.5 Autasustamistseremoonial peab osalema kohtunike kogu esindaja, soovitatavalt peakohtunik või võistlusklassi "C" kohtunik.
- 43.6 Võistlusklassi peakohtunik võib lubada vajadusel erandeid ülaltoodud protseduuri.
- 43.7 Turvalisuse tagamiseks ei tohi ratsanikud tseremoonial kanda lippe ega teisi esemeid. Võitja hobusel on lubatud kanda auhinnatekki. Lubatud on kanda stekki.
- 43.8 Alati, kui hobused on grupeeritud – autasustamised, ülevaatused jne – peavad ratsanikud ja/või tallimehed käituma vastutustundlikult. Hoiduda tuleks väga valjust muusikast, mis võib hobuseid hirmutada.
- 43.9 Võistluste lõpetamine Vt. ÜM punkt 76-78.

44. Protestid ja apellatsioonid (ERL ÜM ptk. 11; FEI ÜM Art. 159-163)

- 44.1 Kõik tähelepanekud võistluste käigus ette tulnud irregulaarsuste kohta tuleb esitada sekretariaati hiljemalt 30 min pärast ametlike võistlustulemuste välja kuulutamist. Olenevalt küsimuse iseloomust, võib need lahendada kas võistluste peasekretär ise (näiteks vead tulemuste kokku arvutamisel vms.) või vajaduse korral peab peasekretär juhtumist informeerima võistluste peakohtunikku, kes otsustab juhtumi edasise menetluskäigu, s.o. kas juhtum on võimalik lahendada kohtunike kogu otsusega kohapeal või tuleb see vormistada ametliku protestina.
- 44.2 Protestid ja apellatsioonid, mis puudutavad võistluste toimumise ajal ette tulnud intsidente või võistluste tulemusi, tuleb esitada kirjalikult koos deposiidiga võistluste peakohtunikule vastavalt ERL Üldmäärustikus sätestatud korrale hiljemalt 30 min pärast ametlike võistlustulemuste välja kuulutamist.
- 44.3 Protestid ja tähelepanekud mis puudutavad võistlusväljakut või võistlejate vastavust antud võistlusklassi osavõtutingimustele, tuleb esitada hiljemalt 30 min enne vastava võistlusklassi algust.
- 44.4 Kohtunike kogu otsus on lõplik ja edasikaebamisele ei kuulu järgmistes küsimustes:
- 44.4.1 Hobuse võistlustelt kõrvaldamine veterinaarsetel põhjustel
- 44.4.2 Võistleja võistlustelt kõrvaldamine
- 44.4.3 Võistlussooritusse ja hindamisse puutuvad küsimused (nt. harjutuste eest pandud hinded, vigade arvestamine vms.)
- 44.5 Protesti puhul on lubatud tõestusmaterjalina aktsepteerida videosalvestust ainult juhul kui see on võistluste ametliku lepingulise videograafi poolt salvestatud.
- 44.6 Rahvuslikel võistlustel ei nõuta apellatsioonikomisjoni olemasolu. Esitatud apellatsioonid vaatab läbi ERLi apellatsioonikomitee.

LISA 1: KOOLISÕIDUVÄLJAK 20 x 60 ja 20 x 40

LISA 2: MUUSIKALINE VABAKAVA [Musical Freestyle, Kür]

(Kohandatud FEI Guidelines for Judges – FEI Freestyle Tests)

1. Muusikaline vabakava: Eesmärk, ülesehitus ja esitus

- 1.1 **Eesmärk.** Vabakava (Kür) on koolisõiduprogramm, kus ratsanik koostab ise skeemi ja sobitab selle enda valitud muusikaga. Vabakava peaks olema üles ehitatud mitmekülgsele ning leidlikult, demonstreerimaks tõelist harmoonilist tasakaalu hobuse ja ratsaniku vahel ning tõstmaks esile hobuse tugevamaid külgi. Esituses peaks eelkõige kajastuma koolisõidu klassikalise treeningskaala järgimine ning korrektse treeningu põhialused.
- 1.2 **Kohustuslikud ja lubatud harjutused.** Esitus peab sisaldama vastava taseme vabakava programmis ettenähtud kohustuslike elemente, mis on ära toodud vastava taseme vabakava hinnetelehel. Esitus võib sisaldada ka muid vastava taseme või madalama taseme harjutusi. Vt. Lähemalt p. 3
- 1.3 **Keelatud harjutused.** Raskusastmest kõrgema taseme harjutuste tahtlik esitamine toob kaasa karistused. Vt. Lähemalt p. 4.3
- 1.4 Vabakava alguses ja lõpus on kohustuslik peatus keskliinil ja tervitus.

- 1.5 **Vabakava normiaeg** on märgitud vastava taseme programmi hinnetelehele. Aja arvestamine hakkab jooksmas, kui sõitja hakkab peatusest liikuma ja lõpeb lõputervitusega. Kui vabakava on kehtestatud normiajast pikem või lühem, siis tuleb artistlikkuse hinnete kogusummast karistusena maha võtta 0.5%. Andeks antav on kuni 10 sek. kummalegi poole nihkumine, eriti kui tegu on häirivate ilmastikutingimustega või helisüsteemi probleemidega.
- 1.6 Võistleja peab võistlusväljakule sisenema hiljemalt 30 sekundit peale muusika algust. Vastasel juhul märgitakse võistlejale selle eest **tehniline viga -0.5%**.
- 1.7 Vigade ja karistuspunktide arvestamise kohta Vt. punkt 38-39.
- 1.8 **Helisüsteemi häired**. Juhul kui võistleja Küri muusika katkeb helisüsteemi vea tõttu ning viga pole võimalik koheselt parandada, siis võib võistleja „C“ kohtuniku loal väljakult lahkuda ning võistluste ajakavast kinni pidamiseks tuleks võistlejale pakkuda võimalus oma sooritus lõpetada kas võistluste lõpus või vaheajal. Võistleja võib oma äranägemise järgi sooritust otsustada peale alustada või poolelijäänud kohast jätkata. Kummalgi juhul juba pandud hindeid ei muudeta. Kui katkestuse põhjustas võistleja poolt antud vigane helikandja, siis võistlejal uuesti sõita ei lubata. Kui muusika katkeb veidi enne esituse lõppu, peaks võistlejal lubatama esitus katkestamata lõpetada, muusikakatkestus ei tohiks mõjutada hindeid.

2. Muusikalise vabakava hindamine

- 2.1 Üldjuhul on vabakavade hinded kõrgemad kui sama taseme tehnilistes skeemides, sest vabakavas võib ratsanik ise valida harjutuste sooritamise järjekorda ning rõhuasetust, vajadusel korrata ebaõnnestunud harjutust parema lõpphinde saamise eesmärgil, tuua esile oma hobuse tugevamaid külgi ning lisada sobiva muusikavalikuga esituse harmooniat ning atraktiivsust.
- 2.2 Muusikalist vabakava hinnatakse kahes osas: Tehniline sooritus ning artistlik üldmulje.

3. Ülevaade harjutustest tasemetes kaup

- 3.1 **A-taseme vabakavas** on põhiallüürideks töötraav ja töögalopp, nõutav on sammude venitamine traavis ja galopis ning keskmine samm (min 30m järjest). Kohustuslikud on völdid 10m traavis ja 15m galopis ning jalavahetus läbi 3-4 traavisammu. Lubatud on üleminekud samm-traav, traav-galopp, galopp-traav ja traav-samm, samuti traav-peatus ja peatus-traav. Raskusastme tõstmiseks on lubatud 10m poolvöldid galopis ning üksikud üleminekud samm-galopp ja galopp-samm. Keelatud on A-tasemest kõrgemad harjutused, nagu kontragalopp, jalavahetused läbi sammu, külgliikumised, pöörded tagaotsal, üleminekud galopp-peatus ja peatus-galopp jne.
- 3.2 **L-kergema taseme vabakavas** on põhiallüürideks töötraav ja töögalopp, nõutav on keskmine traav, keskmine galopp ning keskmine samm (min 30m järjest). Kohustuslikud on sääre eest astumine traavis (lubatud sikk-sakk), kontragalopp ning jalavahetused sammu kaudu. Lubatud on üleminekud peatus-galopp ja galopp-peatus. Keelatud on L-kergemast tasemest kõrgemad harjutused nagu koondatud külgliikumised (õlad sees, travers, renvers, küljendused jne.), jalavahetused õhus jne.
- 3.3 **L-raskema taseme vabakavas** on põhiallüürideks koondtraav ja koondgalopp, nõutud on keskmine samm ja pikendatud samm (mõlemat 20m järjest). Kohustuslikud on õlad sees ja travers või traaviküljendus, 10m völdid galopis, kontragalopp ning jalavahetused sammu kaudu ning pööre tagaotsal paremale ja/või vasakule kuni 180 kraadi. Koreograafiliste elementidena on lubatud on renvers ja sääre eest astumine traavis.

Keelatud on L-raskemast tasemest kõrgemad harjutused nagu küljendused galopis ja jalavahetused õhus jne.

- 3.4 **M-taseme vabakava** eeldab koondallüüre ning pikendatud allüüre (traav ja galopp) ning nõuab koond- ja pikendatud sammu (20 m järjest).

Kohustuslikud elemendid on õlad sees (12m), poolpiruett sammus paremale ja/või vasakule kuni 180 kraadi, küljendused traavis ja galopis ning üksikud jalavahetused õhus. Koreograafiliste elementidena on lubatud travers ja renvers, kuid nad ei tohi asendada küljendusi.

Keelatud M tasemest kõrgemad harjutused nagu sikk-sakk küljendused galopis rohkem kui 1 suunamuutusega ning seeriajalavahetused (4, 3, 2 ja 1 tempo tagant) ning pool- ja täispiruetid galopis jne.

- 3.5 **R-kergetaseme taseme FEI Prix St. Georges ehk Young Riders vabakava** eeldab koondallüüre ning pikendatud allüüre (traav ja galopp) ning nõuab koond- ja pikendatud sammu (20m järjest).

Kohustuslikud elemendid on õlad sees (12m), küljendused traavis ja galopis, seeriajalavahetused 4 ja 3 tempo tagant (min. 5 järjest) ning poolpiruetid galopis kuni 180 kraadi. Koreograafiliste elementidena on lubatud travers ja renvers, kuid nad ei tohi asendada küljendusi ning poolpiruetid, mis ei tohi asendada täispiruette.

Keelatud R-kergetasemest tasemest kõrgemad harjutused nagu piaffee ja passaaž ning jalavahetused 2 ja 1 tempo tagant jne.

- 3.6 **R-kergetaseme taseme FEI Intermediate-1 vabakava** eeldab koondallüüre ning pikendatud allüüre (traav ja galopp) ning nõuab koond- ja pikendatud sammu (20m järjest).

Kohustuslikud elemendid on õlad sees (12m), küljendused traavis ja galopis, seeriajalavahetused 3 ja 2 tempo tagant (min. 5 järjest) ning ühekordsed galopipiruetid kuni 360 kraadi. Koreograafiliste elementidena on lubatud travers ja renvers, kuid nad ei tohi asendada küljendusi ning poolpiruetid, mis ei tohi asendada täispiruette.

Keelatud R-kergetasemest tasemest kõrgemad harjutused nagu piaffee ja passaaž ning jalavahetused 1 tempo tagant jne.

- 3.7 **R-raskema taseme FEI Grand Prix vabakava** eeldab koondallüüre ning pikendatud allüüre (traav ja galopp) ning nõuab koond- ja pikendatud sammu (20m järjest).

Kohustuslikud elemendid on küljendused traavis ja galopis, seeriajalavahetused 2 tempo (min. 5) ja 1 tempo (min. 9) tagant, galopipiruetid (lubatud ka kahekordsetena), passaaž (min 15m järjest) ning piaffee (min 10 sammu otse).

Lisaks on lubatud on koreograafiliste elementidena galopipiruetid peatusest/sammust või peatusesse/sammule, küljendused passaažis (min 5 m küljele) ning piaffee-piruetid LISAKS galopist galoplipe esitatud piruettidele, vähemalt 15 m otse esitatud passaažile ning vähemalt 10 sammu otse esitatud piaffeele.

4. Tehniline sooritus

- 4.1 Tehnilise soorituse all hinnatakse kohustuslikke harjutusi vastavalt nende esitamise kvaliteedile, vastavalt samadele kriteeriumitele nagu tehnilistes skeemides. Kohtunik annab hindeid iga kohustusliku harjutuse eest. Kui võistleja sooritab harjutust mitu korda, siis annab kohtunik eraldi hinde iga korra eest ning soorituse lõpus määrab nende hinnete põhjal harjutuse lõpliku hinde.

- 4.2 Tehnilist sooritust võib hinnata ka ½ hinde täpsusega, artistlikku sooritust aga kümnendiku hinde täpsusega.

- 4.3 **Keelatud harjutuste esitamine.** Tahtliku vastaval tasemel keelatud harjutuste esitamise korral harjutuse eest hinnet ei anta ning koreograafia ning raskusastme üldhinded ei saa olla kõrgemad kui "5,5". KEELATUD HARJUTUSTE SOORITAMISE EEST PAARI VÕISTLUSTELT EI KÕRVALDATA.
- 4.4 **Sooritamata harjutused.** Harjutus mida ei sooritata, saab hindeks "0". Sel juhul ei saa koreograafia ning raskusastme üldhinded olla kõrgemad kui "5,5".
- 4.5 **Ebakorrektelt sooritatud harjutused** – harjutused mida näidati, aga ebakorrektelt või liialdatult. Hinne max. 4,5 ning koreograafia ja raskusastme hinne max. 5,5.
- L raskem – sammupiruett suurem kui 180 kraadi
  - M – sammupiruett suurem kui 180 kraadi; Seeriajalavahetused 4 või vähema tempo tagant (max 4,5 kõikide jalavahetuste eest); Siksak küljendused galopis (max. 4,5 kõikide galopiküljenduste eest)
  - R kergem, FEI Young Riders vabakava - poolpiruetid rohkem kui 180 kraadi; Seeriajalavahetused kahe või ühe tempo tagant (vt. keelatud harjutused Art. 4.3)
  - R kergem, FEI Inter 1 vabakava – piruetid rohkem kui 360 kraadi; Seeriajalavahetused ühe tempo tagant (vt. keelatud harjutused Art 4.3)
  - R raskem, GP vabakava – piruetid rohkem kui 2 x 360 kraadi, ühe harjutusena.
- 4.6 **Reeglitele mittevastavalt sooritatud harjutused** – harjutused, mida ei näidatud reeglite kohaselt mitte kordagi. Hinne max. 4,5 ning koreograafia ja raskusastme hinne max. 5,5.
- Samm, mida ei näidata mitte sirgel ega kõverjoonel, vaid ainult selgelt külgliikumisena
  - Pikendatud traav näidatud ainult ringil
  - FEI Ponide / L raskem vabakavas – koondgalopp ilma 8m/10m ringi näitamata
  - Piaffe ainult piruetina
  - Passaaz ainult küljendusena
- 4.7 **Alla nõuete sooritatud harjutused** – harjutused, mida iga kord alla min. nõuete. Hinne max. 4,5
Koreograafia hinne anda vastavalt kavale – aga alandada raskusastme hinnet
- Selgelt vähem kui 20m sammu või 15m passaaži (kui näidati vaid 1x)
  - Selgelt vähem kui 10 sammu piaffeed otse (kui näidati vaid 1x)
  - Poolpiruett täispirueti asemel
  - Iga kord liiga vähe seeriajalavahetusi
- 4.8 Kui nõutud arv seeriajalavahetusi jäi esitamata ratsaniku vea või hobuse vastuhaku tõttu, siis see automaatselt koreograafia ja raskusastme hinnet ei alanda, küll aga mõjutab see harmoonia hinnet.
- 4.9 **Ratsaniku vead** – publiku mõjutamine käega; peakatte eemaldamine – 0.5 p harmoonia (ratsaniku) hindest. -1p juhul kui ratsanik publikut korduvalt mõjutada püüab. Harjutusi hinnatakse tavaliste tehniliste kriteeriumide järgi, v.a. juhul kui ratsanik hobust peakattega mõjutada püüab. Sel juhul vastava harjutuse tehniline hinne max. 4,5.
- 4.10 **Galopiküljendused:** Viga galopiküljenduse lõpul olevas jalavahetuses alandab galopiküljenduse hinnet.
- 4.11 **Pikendatud galopp:** Viga pikendatud galopi lõpul olevas jalavahetuses alandab galopipikenduse hinnet.
- 4.12 **Pikendatud traav,** mis on esitatud kas ringil või läbi kahe nurga, loetakse keskmiseks traaviks.
- 4.13 **Galopipiruetid ja poolpiruetid** tuleb sooritada koondgalopist. Sammust, piaffest või peatusest sooritatud piruetid ja poolpiruetid on küll lubatud, aga lähevad hindamisele ainult koreograafia ning raskusastme üldhinde all. Kahekordset pirueti hinnatakse nagu üht harjutust, mitte kahe pirueti keskmist.
- 4.14 **Piaffee** tuleb sooritada sirgjoonelisena minimaalselt 10 sammuga. Kui piaffee sooritatakse ainult piruetina, on lõplik tehniline hinne max. 4,5. Kui piaffee sooritati piruetina lisaks vähemalt 10 sammu sirgjoonelise piaffee näitamisele, siis hinnatakse seda tavaliste tehniliste kriteeriumite järgi.
- 4.15 **Passaaz** tuleb sooritada ühes jäljes liikumisena minimaalselt 15m ulatuses. Kui passaaz sooritatakse ainult küljendusena, siis on lõplik tehniline hinne max. 4,5. Kui passaaz sooritati

küljendusena lisaks vähemalt 15m ühes jäljes passaaži näitamisele, siis hinnatakse seda tavaliste tehniliste kriteeriumite järgi.

- 4.16 Piaffee piruetid ja passaažiküljendused mõjuvad positiivselt raskusastme hindele vaid siis, kui nad on tehniliselt õnnestunud.
- 4.17 Harjutusi on lubatud sooritada, hoides ratsmeid ühes käes. See võib positiivselt mõjutada raskusastme hinnet, kui harjutust näidatakse ühe käega mõlemast jalast.
- 4.18 Iga tehnilise (mittekumulatiivse) vea puhul lahutatakse tehnilise soorituse koondhindest - 0.5%.

5. Artistlik üldmulje

5.1 Artistlikkuse hindeid võib panna ka kümnendiku hinde täpsusega.

5.2 Artistlik üldmulje jaguneb viieks eraldi hindeks:

- 5.2.1 **Rütmi, energia ja elastsuse hinne** ühendab endas standard-skeemi kahte esimest üldhinnet. Jälgitakse nii hobuse rütmi, allüüride korrapärasust, impulssi, läbi selja järeleandlikkust ning tagajalgade aktiivset hõivatust.
- 5.2.2 **Ratsaniku ja hobuse harmoonia ning koostöö hinne** kombineerib tehniliste skeemide kahe viimase üldhinde kriteeriume. Välja peaksid paistma korrektse treeningu põhialused ning hobuse koostöötähe. Samuti vaadatakse ratsaniku juhtimisvahendite kasutamise õigsust, efektiivsust ning tähelepandamatust koos esituse elegantsusega. Pinge, vastuhakk, ebakindlus harjutuste esitamisel ning samuti agressiivne sooritus ratsaniku poolt mõjuvad hindele kindlasti negatiivselt.
- 5.2.3 **Koreograafia, väljaku kasutamise ja loovuse hinne.** Vabakava ülesehitus peaks olema originaalne ning sisaldama üllatavaid elemente ning üleminekuid, kuid samas ei tohiks see olla liialdatud ning ülemäära keeruline. Hea vabakava on loogiline ning koondatud harjutused peaksid vahelduma pikendatud allüüridega ning külgliikumised sirgjoonelistele liikumistega. Kõik harjutused peaksid olema arusaadavalt piiritletud kindlate algus- ja lõpp-punktidega. Harjutuste selge ja loogiline paigutamine rajal võimaldab parema hinnangu ning parema hinde andmise võimalust kohtuniku seisukohast. Kasutada tuleks kogu maneeži ning standard-skeemidest võimalikult erinevaid sõiduradu (veerandliine jne). Kummaski suunas esitatud harjutuste vahel peaks valitsema sümmeetria ning tasakaal. Raskete harjutuste (nt. piaffee, passaaž, piruetid) esitamisele tuleks vabakavas pöörata suuremat rõhku, kuid konkreetse hobuse/ratsaniku tugevaid külgi rõhutavate harjutuste ülemäärast esitamist tuleks vältida, kuna see mõjutab negatiivselt vabakava koreograafilist tasakaalu. Ka liigsed üleminekud allüüride vahel ning nende sees takistavad esituse voolavust. Ülesehitus tuleks suunata „C“ tähe poole, liiga palju kohtunikule seljaga sooritatud harjutusi ei jäta head muljet. Kohustuslikele harjutustele lisaks sooritatud raskemad elemendid (piaffee piruetid, passaažiküljendused) kajastuvad positiivselt koreograafia, mitte aga raskusastme hinde.
- 5.2.4 **Raskusastme ning õigesti kalkuleeritud riskide hinne.** Võrreldes koreograafia hindega on raskusastme hinne rohkem seotud tehnilise sooritusega. Esituse kehv kvaliteet annab tunnistust sellest, et raskusaste ei vasta hobuse ja/või ratsaniku võimetele. Peale igale tasemele vastavate kohustuslike harjutuste sooritamise on võistlejal võimalik tõsta oma vabakava raskusastet koefitsiendiga harjutuste sobiva kordamisega, kohustuslike elementide miinimumtingimuste liialdusteta ületamisega (rohkem piaffee samme, seeriajalavahetusi vms.), harjutuste sooritamine ilma seina toeta (keskliinil, kaarjoontel) ning ebaharilikes kohtades, harjutuste sobiv ja hästi defineeritud kombineerimine (jalavahetused kahe sammu tagant ning iga sammu tagant), keerulised üleminekud, harjutuste esitamine ratsmetega ühes käes (maksimum 4 harjutust). Hästi kalkuleeritud riskiks loetakse raskusastme vastavust hobuse ja ratsaniku kombinatsiooni täie potentsiaali rakendamisele.
- 5.2.5 **Muusika valiku ja selle tõlgendamise hinne** on teine suurel määral artistlik hinne mis ei sõltu väga tihedalt tehnilisest sooritusest. Kui aga näiteks hobuse allumatuse tõttu kannatab muusika tõlgendamine, siis kannatab ka muusika hinne. Muusika valikut peetakse kõige kava koostamise kõige subjektiivsemaks aspektiks, siiski peaks hea vabakava muusika täitma

teatud kindlaid kriteeriume. Muusika rütm peaks sobima kõikide allüüridega, see tähendab et võistleja peaks valima sobiva muusika iga erineva allüüri jaoks ning soovitatav oleks kava kõrgpunktide (passaaž, piaffe, pikendused) rõhutamise sobiva muusikaga. Üleminekud allüürides peaksid toimuma koos üleminekutega muusikas. Kasutatud muusika laad peaks olema vastavuses hobuse/ratsaniku kombinatsiooni välimusele ning hobuse liikumisele. Struktuuritu taustamuusika kasutamine ei too kaasa kõrget hinnet. Kuigi vabakavades võib kasutada väga erinevat tüüpi muusikat (klassikast rock-muusikani), siis on soovitatav ühes kavas kombineerida muusika nii et see esindaks mingit ühtset žanri või teemat. Domineerivad vokaalid pole soovitatavad, aga mõned hästisobitatud vokaalid võivad esitusele palju juurde anda. Sobiv sissesõidumuusika on hea positiivseks tähelepanu äratamiseks. Muusika peaks olema struktureeritud esituse lõpuni, see säilitab pinget ning aitab luua esitusest täiuslikumat üldmuljet.

LISA 3: NOORHOBUSTE SKEEMID

(Kohandatud FEI Directives for International Dressage Competitions for Young Horses)

1. Eesmärk:

Noorhobuste klasside eesmärgiks on noorte hobuste tutvustamine võistlusolukorraga, anda neile võistluskogemusi ning võimaldada neil võistelda koos samal arengutasemel olevate hobustega.

Noorhobuste klassideks on välja töötatud spetsiaalsed skeemid, kus ei hinnata esitust mitte üksikute harjutuste kaupa, vaid üldhinnetega. Üldhinneteks on tavaliselt eraldi hinded traavi, sammu, galopi, kuulekuse ja üldmulje eest.

2. Hindamine

Noorhobuste klasse hindab kohtunike kolleegium, kes istub "C" tähes ning annab üldhinded ning kommentaarid iga üldhinde kohta 10-palli süsteemis. Hindeid võib anda ka kümnendiku täpsusega, nt. 7,3 või 6,9. Koondtulemus väljendab hobusele antud hinnete aritmeetilist keskmist.

Noorhobuste klassides on hindamisel prioriteediks:

- Allüürid
- Treeningu vastavus vanusetaseme standardile
- Üldmulje ja perspektiiv kõrgema taseme koolisõiduhobuseks saamisel

3. Skeemid

- 1.1 4-aastaste hobuste skeemid on A-tasemel spetsiaalsed noorhobuste skeemid (NH4A ja NH4B) ning sisaldavad tööallüüre, sammude venitamist traavis ja galopis, 20 m ringe jne.
4-aastaste hobuste võistlus võib toimuda ka grupiklassis, kus hobused näitavad sammu, traavi ja galoppi ning lihtsamaid harjutusi nagu näiteks 3-aasalist serpentiini traavis, sammude venitamist traavis ja galopis, 20 m ringi pika ratsmega sirutades, 20m ring galopis jne.
- 1.2 5-aastaste hobuste skeemid on L-klassi tasemel FEI noorhobuste skeemid (NH5A ja NH5B) ning sisaldavad tööallüüre, keskmist traavi ja galoppi, volte traavis ja galopis, sammu kaudu jalavahetusi, pika ratsmega kaela sirutamist traavis jne.
- 1.3 6-aastaste hobuste skeemid on M-klassi tasemel FEI noorhobuste skeemid (NH6A ja NH6B) ning sisaldavad koondatud ja pikendatud allüüre, koondavaid harjutusi nagu õlad sees ja küljendused, jalavahetusi õhus jne.

4. Allüüride hindamisel tuleb tähtsustada õiget rütmi, korrapärasust ja pingevabadust kõigis kolmes allüüris. Impulss peaks saama alguse tagajalgade tõukejõust ning pingevabadust saab hõlpsasti läbi hobuse õõtsuva selja. Sammud peaksid olema elastsed ning demonstreerima õlavabadust ning ülesmäge suundumust. Allüüride all peaksid kohtunikud silmas pidama hobuse potentsiaalset võimekust tulevikus koondatud ja pikendatud allüüride jaoks. Konkreetsete allüüride hindamisprintsipi leiab KM p. 4-6.

5. Kuulekuse hinne väljendab kõige paremini treenituse taseme vastamist treeningpüramiidile. Eriti suurt tähelepanu tuleks pöörata pehmele ja ühtlasele kontaktile, mäludes töötavale suule, elastsele kuklale, lõdvestatud kaelale ning hobuse paindumisele võrdselt mõlemas suunas. Vt. KM p. 18.

6. Perspektiivi hinne väljendab hobuse potentsiaali kõrgema taseme koolisõiduhobuseks saamisel. See põhineb hobuse sobilikkusel koolisõiduks (temperament, kehaehitus, liikumise väljendusrikkus, karisma) ning treenituse korrektsusel (kuulekus, antud tasemel nõutavate harjutuste sooritamise kergus ja sujuvus). Eelistada hobust, kes näitab vajalikke omadusi kõrgele tasemele jõudmiseks (tundlikkus, energia, kergus, töötahe) hobusele, kes küll sooritab kuulekalt kõik nõutud harjutused, aga ei näita võimekust rohkemaks.

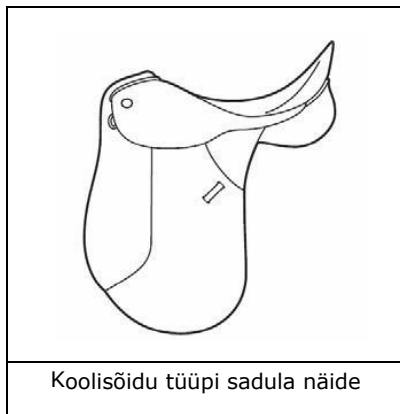
7. Tähtsusetud vead noorhobuste klassides on hetkeline pinge ning tähelepanu hajumine, väikesed ebatäpsused markerite suhtes üleminekul ja harjutuste alustamisel/lõpetamisel, koheselt parandatud ebaõnnestumine galopitõstel (näit. vale jalg), veidi viltune või rahutu peatus, hetkeline otsesuse kaotus, korra galopilt traavile vajumine jne. Need vead ei tohiks koondhinnet oluliselt mõjutada juhul kui üldine esituse tase vastab korrektselt treenituse standardile.

8. Kaalukad vead noorhobuste klassides on rütmivead traavis, kolmetaktilise galopi kaotamine, küliskäigule kalduv samm, pidev pingesolek, korduvad kontaktiprobleemid (avatud suu, pea viltu), kanged tagajalad, energia ja edasipürgimise puudumine, pidev kõverus, selge vastuhakk jne. Need on suured vead, mis mõjutavad hobuse allüüride kvaliteeti ning nõuavad kohtunikult rangemat suhtumist.

LISA 4: VARUSTUS

Käesolev lisa on kasutamiseks koos kirjeldustega KM Art. 25, mida tuleks arvestada sellest lisast tähtsamana. Siin toodud pildid on ainult näidised ning sarnane varustus mis toodab sarnast efekti on samuti lubatud, kui see vastab KM Art. 25 toodud kirjeldusele.

Sadulad

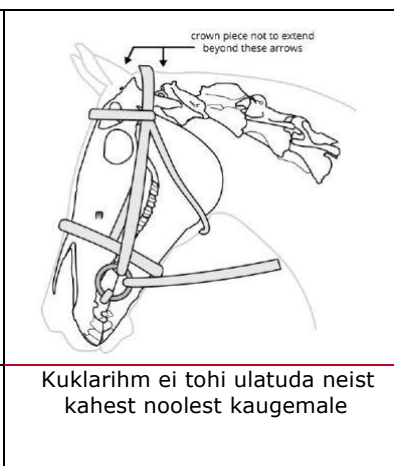

Koolisõidu tüüpi sadula näide

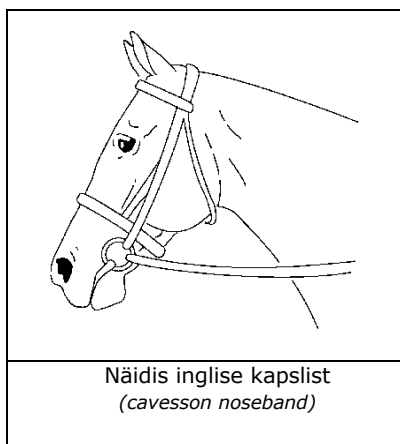
Valjad

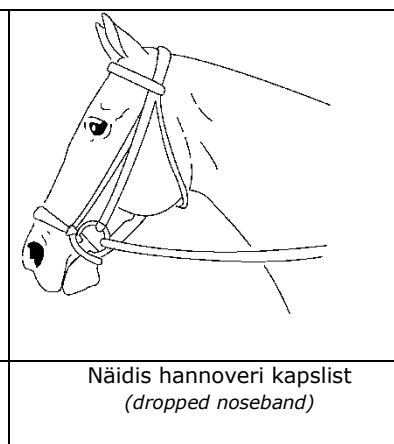
Näidis kangvaljastest inglise kapsli, kurgualuse rihma, alussuuliste, kangsuuliste ning kangiketiga.

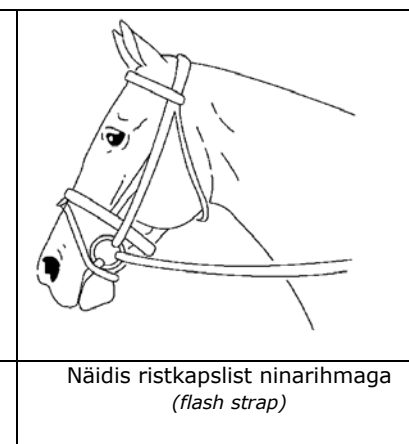
Kuklarihm ei tohi ulatuda neist kahest noolest kaugemale

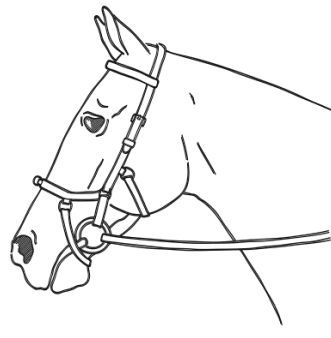
Näidis inglise kapslist
(cavesson noseband)

Näidis hannoveri kapslist
(dropped noseband)

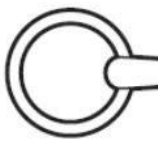

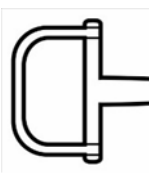

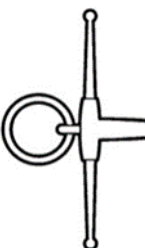

Näidis ristkapslist ninarihmaga
(flash strap)

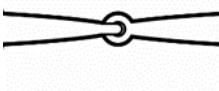

		
Näidis mehhiko kapslist (crossed/mexican/grackle noseband)	Näidis kombineeritud kapslist – ilma kurgualuse rihmata	Näidis Micklem tüüpi valjastest – ilma kurgualuse rihmata

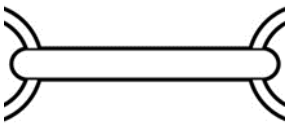
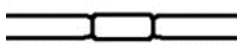

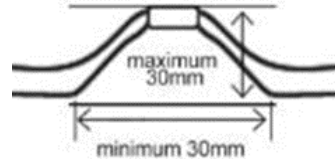
Näidised suulistest

Rõngad:

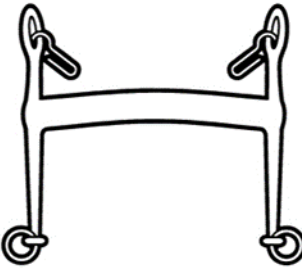
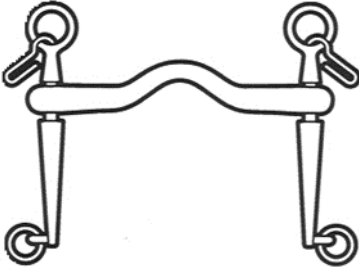
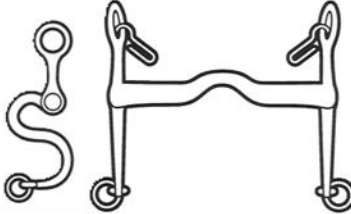
		
liikuv rõngas (loose ring)	oliivrõngas (eggbutt)	D-rõngas (D-ring)
		
ülemise põsehaaraga rõngas (upper cheek)	Põsehaaradega rõngas (full cheek)	Peeltega rõngas (Baucher) (hanging cheek)
		
Liikuv rõngas põsehaaradega (Fulmer cheek)		

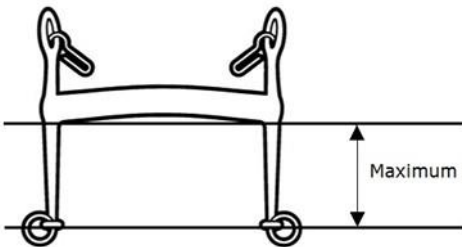
Suu-osad:

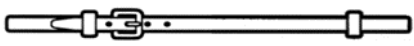
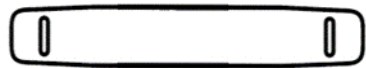
		
Ühe liigendiga (single jointed mouthpiece)	Kahe liigendiga (double jointed mouthpiece)	Kahe liigendiga (double jointed mouthpiece)

		
Sirge, liigendita (unjointed mouthpiece)	Silindrikujulise vahelüliga (barrel joint)	Ümmarguse vahelüliga (ball joint)
		
Kahe ümmarguse vahelüliga (double ball joint)	Rullikujulise vahelüliga (centerpiece with a roller)	Maksimaalsed lubatud keeleava mõõdud

Kangsuulised:

		
Sirgete peeltega (straight cheeks)	Keeleava ning liikuva suuosaga, pöörduvate peeltega samuti lubatud (curb with port and sliding mouthpiece)	S-kujuliste peeltega (curb with S cheeks)

Peelte maksimaalne pikkus

	
Kangikett	Nahast kate kangiketile
	
Mokarihm	Kate kangiketile